

منتخب احادیث حج

نویسنده : سید علی قاضی عسکر

تذکر این کتاب توسط مؤسسه فرهنگی - اسلامی شبکه الامامین الحسنین علیهم السلام
بصورت الکترونیکی برای مخاطبین گرامی منتشر شده است.

لازم به ذکر است تصحیح اشتباهات تایپی احتمالی، روی این کتاب انجام گردیده
است.

پیشگفتار

یا ربّ این کعبه مقصود تماشاگه کیست که مغیلان طریقش گل و نسرين من
است

حافظ

حج در لغت به معنای قصد و در اصطلاح آهنگ خانه خدا کردن، و یکی از
آیین های مهمّ دینی مذهبی مسلمانان است. مغناطیس کعبه همه ساله میلیون ها
مسلمان را از گوشه و کنار جهان به سوی خود جذب می کند تا با انجام اعمال
و مناسک و رعایت یک سلسله مقررات ویژه، در یک عملیات تمرینی، برای
تحقق زندگی توحیدی شرکت کنند و قدرت و عظمت اسلام را در برابر دید
جهانیان به نمایش بگذارند.

در این همایش عظیم، مسلمانان با نژادها و رنگ های گوناگون، کنار کعبه
گردهم می آیند تا از رهگذر آشنایی با یکدیگر، به توحید کلمه و همسبستگی و
اتحاد جوامع اسلامی دست یابند.

حج جلوه گاه معنویت، شور و شعور، تعبد و بندگی، شهامت و ایثار، وحدت
و ذکر و بالأخره ارتباط و پیوند با خدا است. از این رو توفیق انجام چنین
سفری، فرصتی مغتنم برای خداجویان است تا از نظر روحی و اخلاقی خود را
پالایش نموده، دگرگونی و تحوّل سازنده ای در جان و روح آنان پدید آید.

در آموزه های رسول خدا ﷺ و پیشوایان دینی، نکات آموزنده فراوانی
وجود دارد که می تواند زائران وادی نور را در بهره برداری هرچه بیشتر از
فرصت ها یاری دهد. در این آموزه ها به حاجیان توصیه شده است تا پیش از

سفر، از گناهان فاصله گرفته، جان خود را با آب توبه بشویند، هزینه های سفر را از مال حلال و پاک تأمین نمایند، با خویشان و بستگان و دوستان و همسایگان خداحافظی نموده، حلالیت بطلبند و پس از جلب رضایت آنان، گام در این راه بگذارند. سفر را با نام و یاد خدا و با هدف خداخواهی و خداجویی آغاز کنند و در طول سفر نیز از گناه و نافرمانی پروردگار دوری جسته، مراقب خود باشند و ... .

این دستور العمل ها و عمل به آن ها، موجب می شود تا در حاجی یک تحول و دگرگونی اساسی پدید آید و در نتیجه از گذشته احياناً غلط و نادرست خویش فاصله گرفته، خود را برای یک زندگی صحیح و اسلامی آماده سازند.

خانه کعبه خانه دل هاست   ساحت قدس و جلوه گاه خداست
نیکبخت آن که همچو پروانه   در طواف است گرد آن خانه

در روایات، هدف از حج ایجاد فلاح و رستگاری و تحوّل روحی و اخلاقی در زائران و نزدیک شدن آنان به خداوند ذکر شده است.

اگر حج گزاران با هدف تحوّل روحی و اخلاقی و اصلاح خود، گام در این مسیر الهی بگذارند، با توجه به جمعیت انبوهی که همه ساله به عمره و حج مشرف می شوند، بی شک این تحوّل به خانواده ها و جامعه نیز منتقل خواهد شد.

هر مسلمانی که به حج می رود، اگر تصمیم بگیرد که در طول سفر و هنگام بازگشت، اخلاق اسلامی را مراعات نموده، از کارهای حرام پرهیزد و واجبات دینی را آن گونه که خداوند می خواهد انجام دهد و همین فکر و اندیشه را به فرزندان و خویشان و دوستان و همکاران خود نیز منتقل کند، قطعاً در جامعه

تحوّل اخلاقی مهمّی رخ خواهد داد و دشمنان در تهاجم فرهنگی خود ناکام خواهند شد.

مجموعه حاضر، بخشی از آموزه هایی است که معصومان علیهم السلام به عنوان راهنمایی زائران خانه خدا بیان

فرموده اند. امید است با عمل به آن، خود را به حضرت حق نزدیک و از برکات و نورانیت این سفر الهی و معنوی کاملاً بهره مند گردند.

ای تو هم سودای من هم سود من	ای خدای مقصد و مقصود من
الفت و آزادی ام در شهر تو است	خواب و بیداری من از بهر تو است
من نجویم مقصدی جز کوی تو	من ندارم حاجتی جز روی تو
جز به ذکر تو نیبم راحتی	از تو غیر از تو ندارم حاجتی
تابش و بینائیم پابست تو است	تشنه ام سیرابیم در دست تو است
درد دارم درد و درمانم تویی	خسته ام آسایش جانم تویی

سیدعلی قاضی عسکر معاون آموزش و پژوهش بعثه مقام معظم رهبری

وجوب حج

قال علی ؑ :

«فَرَضَ عَلَيْكُمْ حَجَّ بَيْتِهِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلَهُ قِبْلَةً لِلْأَنَامِ»⁽¹⁾.

«خداوند حجّ خانه با احترام خویش را که قبله مردمانش قرارداده است، بر

شما واجب گردانید.»

قال علی ؑ :

فَرَضَ حَجَّهُ وَأَوْجَبَ حَقَّهُ وَكَتَبَ عَلَيْكُمْ وَفَادَتَهُ فَقَالَ سُبْحَانَهُ: وَ لِلَّهِ عَلَى النَّاسِ

حِجُّ الْبَيْتِ مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ⁽²⁾.

«خداوند حجّ را واجب و ادای حقّ آن را لازم و زیارتش را بر شما مقرر

ساخت، پس فرمود: حقّ خداوند بر مردمانی که توان رسیدن به آن خانه را

دارند، آن است که حجّ خانه خدا را بجای آورند و آن کس که کفر پیشه کند،

پس همانا خدای از تمامی جهانیان بی نیاز است.

فلسفه حجّ

قال علیؑ :

«جَعَلَهُ سُبْحَانَهُ عَلَامَةً لِتَوَاضُعِهِمْ لِعَظَمَتِهِ وَأَذْعَانَهُمْ لِعِزَّتِهِ»⁽³⁾.

«خداوند حجّ را نشانه قرار داد تا بندگان در برابر عظمت او فروتنی نموده، به عزّت و بزرگواری پروردگار اعتراف کنند.»

قال علیؑ :

«جَعَلَهُ سُبْحَانَهُ لِلْإِسْلَامِ عِلْمًا وَلِلْعَائِدِينَ حَرَمًا»⁽⁴⁾.

«خداوند حجّ و کعبه را نشان و پرچمی برای اسلام قرار داد و برای پناه آورندگان، آنجا را خانه امن ساخت...»

حج وسیله تقویت دین

قال علیّ علیه السلام :

«وَالْحَجُّ تَقْوِيَةٌ لِلدِّينِ»⁽⁵⁾.

«خداوند حج را وسیله تقویت دین قرار داد.»

حج آرام بخش دل ها

قال الباقر علیه السلام :

«الْحَجُّ تَسْكِينُ الْقُلُوبِ»⁽⁶⁾.

«حج آرامش بخش دلها است.»

تارک حج

قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم :

«مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَحُجَّ فَلَيْمَتْ إِنْ شَاءَ يَهُودِيًّا وَإِنْ شَاءَ نَصْرَانِيًّا»⁽⁷⁾.

پیامبر صلى الله عليه وآله وسلم فرمود:

هر کس حج به جای نیاورده بمیرد [به او گفته شود] اگر خواهی یهودی بمیر

و اگر خواهی نصرانی.

همین مضمون در روایت دیگری از ششمین پیشوا، حضرت امام صادق

علیه السلام نقل شده است.⁽⁸⁾

این روایات بیانگر اهمّیت و جایگاه والای حج در اسلام است به گونه ای که تارک این فریضه مهمّ، چونان انسان مسلمان خارج شده از دین به شمار می آید.

حج و رستگاری

از امام باقر علیه السلام پرسیدند:

حج را چرا حجّ نامگذاری کردند؟

«قَالَ حَجٌّ فَلَانٌ أَيْ أَفْلَحَ فَلَانٌ»⁽⁹⁾.

«فرمود: فلان کس حجّ کرد یعنی رستگار شد.»

ارزش حج

محمد بن مسلم گوید:

امام باقر علیه السلام یا امام صادق علیه السلام⁽¹⁰⁾ فرمود:

«وَدَّ مَنْ فِي الْقُبُورِ لَوْ أَنَّ لَهُ حَجَّةً وَاحِدَةً بِالدُّنْيَا وَمَا فِيهَا»⁽¹¹⁾.

«مردگان در گورهایشان آرزو می کنند:

کاش دنیا و آنچه در دنیا هست را داده و به جای آن پاداش یک حج به آنها

داده می شد.»

حق حج

قال الإمام زين العابدين عليه السلام في رسالة الحُقوق:

«حَقُّ الْحَجِّ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّهُ وَفَادَةٌ إِلَى رَبِّكَ وَفِرَارٌ إِلَيْهِ مِنْ ذُنُوبِكَ وَفِيهِ قَبُولُ

تَوْبَتِكَ وَقَضَاءُ الْفَرَضِ الَّذِي أَوْجَبَهُ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْكَ»⁽¹²⁾.

امام سجّاد علیه السلام زینت عبادت کنندگان در رساله حقوق فرمود:

«حقّ حجّ بر تو آن است که بدانی، حجّ وارد شدن به محضر ربّ و پرورش
دهنده تو است، و گریختن از گناهانت به سوی او است، و در حجّ توبه ات
پذیرفته می شود، و ادای تکلیفی است که خداوند آن را بر تو واجب گردانیده
بود.»

خداجویی

قال الصادق عليه السلام :

«مَنْ حَجَّ يُرِيدُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَا يُرِيدُ بِهِ رِيَاءً وَلَا سُمْعَةً غَفَرَ اللَّهُ لَهُ الْبَتَّةَ». (13)

امام صادق عليه السلام فرمود:

«کسی که حج انجام دهد و خدا را اراده کند و قصد ریا و شهرت طلبی نداشته باشد قطعاً خداوند او را خواهد بخشید.

پاداش حج

قال رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ :

«لَيْسَ لِلْحِجَّةِ الْمَبْرُورَةِ ثَوَابٌ إِلَّا الْجَنَّةُ» (14)

رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرمود:

«حج مقبول پاداشی جز بهشت ندارد.»

تأثیر حج

هشام بن حکم گوید:

امام صادق عليه السلام فرمود:

مَا مِنْ سَفَرٍ أُبْلَغَ فِي لَحْمٍ وَلَا دَمٍ وَلَا جِلْدٍ وَلَا شَعْرٍ مِنْ سَفَرِ مَكَّةَ وَمَا أَحَدٌ يُبْلَغُهُ حَتَّى تَنَالَهُ الْمَشَقَّةُ. (15)

هیچ سفری مانند سفر مکه در گوشت و خون و پوست و موی انسان تأثیر نمی گذارد و هیچ کس جز با سختی و مشقت به آنجا نمی رسد.

نقش نیت در حج

قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام :

لَمَّا حَجَّ مُوسَى عليه السلام نَزَلَ عَلَيْهِ جِبْرَائِيلُ عليه السلام فَقَالَ لَهُ مُوسَى يَا جِبْرَائِيلُ... مَا لِمَنْ حَجَّ هَذَا الْبَيْتَ بِنَيْتٍ صَادِقَةٍ وَ نَفَقَةٍ طَيِّبَةٍ؟ قَالَ: فَرَجَعَ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ، فَأَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَيْهِ؛ قُلْ لَهُ: أَجْعَلُهُ فِي الرَّفِيقِ الْأَعْلَى مَعَ النَّبِيِّينَ وَ الصَّادِقِينَ وَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِينَ وَ حَسَنَ أَوْلِيكَ رَفِيقًا. ⁽¹⁶⁾

امام صادق عليه السلام فرمود:

هنگامی که موسی عليه السلام حج انجام داد جبرئیل بر وی نازل شد، سپس موسی

عليه السلام به او گفت:

ای جبرائیل:

برای کسی که حج این خانه را با نیتی صادق و هزینه ای پاک به جای آورد

چه پاداشی مقرر شده است؟

جبرئیل بدون پاسخ به سوی خداوند عزوجل بازگشت [و پاسخ آن را جویا

شد] خداوند به او وحی کرده و فرمود:

به او بگو:

وی را در ملکوت اعلی همراه و همنشین با پیامبران و صدیقان و شهیدان و

صالحان قرار خواهم داد و اینها همراهان خوب و شایسته ای هستند.

ورود در نور

عبدالرحمان بن سمره گوید:

روزی نزد رسول خدا ﷺ بودیم آن حضرت فرمود:

إِنِّي رَأَيْتُ الْبَارِحَةَ عَجَائِبَ.

من دیشب شکفتی ها و عجایبی را دیدم!

ما گفتیم: ای رسول خدا، جان و خانواده و اولادمان فدایت باد چه دیدید؟

برای ما بگویید:

فقال:...

رَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ ظُلْمَةٌ وَمِنْ خَلْفِهِ ظُلْمَةٌ وَعَنْ يَمِينِهِ ظُلْمَةٌ وَعَنْ شِمَالِهِ ظُلْمَةٌ وَمِنْ تَحْتِهِ ظُلْمَةٌ، مُسْتَنْقِعًا فِي الظُّلْمَةِ فَجَاءَهُ حَجُّهُ وَعُمُرَتُهُ فَأَخْرَجَاهُ مِنَ الظُّلْمَةِ وَأَدْخَلَاهُ فِي النُّورِ... (17)

فرمود:

مردی از امت خود را دیدم که، از روبرو و پشت سر و از سوی راست و چپ و از زیر پا، تاریکی وی را فراگرفته و غرق در ظلمت بود، در این حال حج و عمره او آمده، و وی را از ظلمت و تاریکی رها ساخته، در نور وارد کردند.

ورود به محضر حق

قالَ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ :

الْحَاجُّ وَالْمُعْتَمِرُ وَفُدَّ اللَّهُ، وَحَقَّ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكْرِمَ وَفَدَهُ وَيَحْبُوهُ بِالْمَغْفِرَةِ. (18)

علی علیه السلام فرمود:

حج گزار و عمره گزار، واردشدگان بر خداوند می باشند و بر خدا است که
وارد شده بر خود را گرامی داشته، او را مشمول مغفرت و آمرزش خویش قرار
دهد.

میزبانی خداوند

قال الصادق عليه السلام :

إِنَّ ضَيْفَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ رَجُلٌ حَجَّ وَاعْتَمَرَ فَهُوَ ضَيْفُ اللَّهِ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَى مَنْزِلِهِ. (19)

امام صادق عليه السلام فرمود:

مردی که حج یا عمره انجام دهد میهمان خدا است و تا زمانی که به منزل خود بازگردد در این میهمانی قرار دارد.

حج و جهاد

قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم :

جِهَادُ الْكَبِيرِ وَالصَّغِيرِ وَالضَّعِيفِ وَالْمَرَأَةِ الْحَجُّ وَالْعُمْرَةُ. (20)

رسول خدا صلى الله عليه وآله وسلم فرمود:

جهاد بزرگ و کوچک، زنان و افراد ناتوان حج و عمره است.

حج برتر از عمره

رسول خدا صلى الله عليه وآله وسلم به عثمان بن ابی العاص فرمود:

إِغْلَمَ أَنَّ الْعُمْرَةَ هِيَ الْحَجُّ الْأَصْغَرُ، وَأَنَّ عُمْرَةً خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا وَحَجَّةٌ خَيْرٌ مِنْ عُمْرَةٍ. (21)

بدان عمره همان حج اصغر است. و همانا یک عمره از دنیا و آنچه در آن است بهتر و بالاتر است. و نیز بدان که حج از عمره برتر و بهتر است.

ریزش گناهان

قال رسول الله ﷺ :

أَيُّ رَجُلٍ خَرَجَ مِنْ مَنْزِلِهِ حَاجًّا أَوْ مُعْتَمِرًا، فَكُلَّمَا رَفَعَ قَدَمًا وَوَضَعَ قَدَمًا، تَنَاطَرَتِ الذُّنُوبُ مِنْ بَدَنِهِ كَمَا يَتَنَاطَرُ الْوَرَقُ مِنَ الشَّجَرِ، فَإِذَا وَرَدَ الْمَدِينَةَ وَصَافَحَنِي بِالسَّلَامِ، صَافَحْتُهُ الْمَلَائِكَةُ بِالسَّلَامِ، فَإِذَا وَرَدَ ذَا الْحُلَيْفَةِ وَاعْتَسَلَ، طَهَّرَهُ اللَّهُ مِنَ الذُّنُوبِ، وَإِذَا لَبَسَ تَوْبِينَ جَدِيدَيْنِ، جَدَّدَ اللَّهُ لَهُ الْحَسَنَاتِ وَإِذَا قَالَ: لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، أَجَابَهُ الرَّبُّ عَزَّوَجَلَّ: «لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ، أَسْمِعْ كَلَامَكَ وَأَنْظُرْ إِلَيْكَ، فَإِذَا دَخَلَ مَكَّةَ وَطَافَ وَسَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَصَلَّ اللَّهُ لَهُ الْخَيْرَاتِ...» (22)

رسول خدا ﷺ فرمود:

هرمردی که برای حج یا عمره از منزل خود بیرون رود، پس هر قدمی که برمی دارد و به زمین می گذارد، گناهان از بدن او فرو می ریزند، همان گونه که برگ از درخت.

پس آن گاه که وارد مدینه شده و به وسیله سلام با من مصافحه کند، فرشتگان به وسیله سلام به او دست داده، مصافحه می کنند. و آن گاه که وارد ذوالحلیفه (مسجد شجره) گردیده و غسل کند، خداوند وی را از گناهان پاک گرداند. و آن گاه که دو جامه جدید احرام را بر تن کند، خداوند پاداش ها و حسنات جدید به او عنایت می کند، و آن گاه که لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ گوید خداوند عزوجل به او پاسخ می دهد: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ کلام و سخن تو را می شنوم، و به تو [با نظر عنایت] می نگریم، و آن گاه که وارد مکه شده، طواف و سعی بین صفا و مروه را انجام دهد، خداوند خیرات و خوبی ها را پیوسته بر او نازل کند....

پذیرش دعا

قال رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :

أَرْبَعَةٌ لَا تُرَدُّ لَهُمْ دَعْوَةٌ حَتَّى تُفْتَحَ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَ تَصِيرَ إِلَى الْعَرْشِ:
الْوَالِدُ لَوْلَدِهِ، وَالْمَظْلُومُ عَلَى مَنْ ظَلَمَهُ، وَالْمُعْتَمِرُ حَتَّى يَرْجِعَ، وَالصَّائِمُ حَتَّى يُفْطِرَ.

(23)

رسول خدا ﷺ فرمود:

چهار نفرند که دعای آنان بر نمی گردد تا آن که درهای آسمان برای آنها

گشوده شده و به عرش الهی برسد:

- 1 - دعای پدر برای فرزند
- 2 - دعای مظلوم علیه ظالم
- 3 - دعای عمره گذار تا زمانی که برمی گردد.
- 4 - دعای روزه دار تا هنگامی که افطار کند.

دستیابی به دنیا و آخرت

قال رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :

مَنْ أَرَادَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ فَلْيَوْمِ هَذَا الْبَيْتِ، فَمَا أَتَاهُ عَبْدٌ يَسْأَلُ اللَّهَ دُنْيَا إِلَّا أُعْطَاهُ اللَّهُ مِنْهَا، وَلَا يَسْأَلُهُ آخِرَةً إِلَّا أَدَّخَرَ لَهُ مِنْهَا. (24)

رسول خدا ﷺ فرمود:

هرکس دنیا و آخرت را می خواهد، آهنگ این خانه کند، همانا بنده ای به آن جا نیامده و از خداوند دنیا را نخواستته مگر آنکه بدان دست یافته و خداوند حاجت او را برآورده ساخته است، و نیز از خداوند آخرت را طلب نکرده مگر آن که پذیرش این درخواست را برای وی ذخیره کرده است.

حج آگاهانه

قال رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي خُطْبَتِهِ يَوْمَ الْغَدِيرِ:

مَعَاشِرَ النَّاسِ، حُجُّوا الْبَيْتَ بِكَمَالِ الدِّينِ وَالتَّقْوَى، وَلَا تَنْصَرِفُوا عَنِ الْمَشَاهِدِ إِلَّا بِتَوْبَةٍ وَإِقْلَاعٍ. (25)

رسول خدا ﷺ در خطبه روز غدیر فرمود:

ای مردم، خانه خدا را با بصیرت و دینداری کامل زیارت کنید و از آن مکان ها جز با توبه و رهاشدن از گناه باز نگردید.

شرط حضور

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام كَانَ أَبِي يَقُولُ:
مَنْ أُمَّ هَذَا الْبَيْتَ حَاجًّا أَوْ مُعْتَمِرًا مُبْرَأً مِنَ الْكِبْرِ رَجَعَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَهَيْئَةِ يَوْمٍ وَلَدَتْهُ
أُمُّهُ. (26)

امام صادق عليه السلام فرمود:

پدرم امام باقر عليه السلام پیوسته می فرمود: کسی که برای حج یا عمره قصد این
خانه کند، در حالی که از کبر و خودپسندی بری باشد، از گناهان پاک می شود
همانند روزی که از مادر متولد شده است.

برکات حج

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عليه السلام :
حُجُّوا وَاعْتَمِرُوا، تَصِحَّ أَبْدَانُكُمْ، وَتَتَّسِعَ أَرْزَاقُكُمْ، وَتُكْفَوُا مَوُونَاتِ عِيَالِكُمْ،
وَقَالَ:
الْحَاجُّ مَغْفُورٌ لَهُ وَمَوْجُوبٌ لَهُ الْجَنَّةُ، وَالمُسْتَأْنَفُ لَهُ الْعَمَلُ، وَمَحْفُوظٌ فِي أَهْلِهِ وَ
مَالِهِ. (27)

از امام صادق عليه السلام روایت شده که فرمود:

پدرم [علی بن الحسین عليه السلام] فرمود: حج و عمره به جای آورید تا بدن های
شما سالم، روزی های شما افزون، و هزینه های خانواده [و زندگی] شما تأمین
گردد.

امام همچنین فرمودند:

حاجی آمرزیده می شود، بهشت بر او واجب می گردد، نامه عمل او از نو
نوشته می شود و مال و خانواده اش در امان می مانند.

حجّ مردود

عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الْبَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ:

مَنْ أَصَابَ مَالًا مِنْ أَرْبَعٍ لَمْ يُقْبَلْ مِنْهُ فِي أَرْبَعٍ: مَنْ أَصَابَ مَالًا مِنْ غُلُولٍ أَوْ رِبَاً
أَوْ خِيَانَةً أَوْ سَرِقَةً لَمْ يُقْبَلْ مِنْهُ فِي زَكَاةٍ وَلَا صَدَقَةٍ وَلَا حَجٍّ وَلَا عُمْرَةٍ. (28)

امام باقر علیه السلام فرمود:

کسی که از چهار طریق مال و پولی به دست آورد. [هزینه کردن آن] در
چهار چیز پذیرفته نشود:

کسی که پولی را از راه آلودگی و فریب، ربا، خیانت و دزدی به دست آورد [در
مصرف آن] در زکات، صدقه و حج و عمره پذیرفته نگردد.

حج با مال حرام

قال أبو جعفر عليه السلام :

لا يقبلُ اللهُ عزَّوجلَّ حجًّا ولا عُمْرَةً مِنْ مَالٍ حَرَامٍ. (29)

امام باقر علیه السلام فرمود:

خداوند حج و عمره گزاردن با مال حرام را نمی پذیرد.

اخلاق حاجی

عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ:

مَا يُعْبَأُ مَنْ يَسْأَلُكَ هَذَا الطَّرِيقَ إِذَا لَمْ يَكُنْ فِيهِ ثَلَاثُ خِصَالٍ: وَرَعٌ يَحْجُزُهُ عَنِ مَعَاصِي اللَّهِ، وَحِلْمٌ يَمْلِكُ بِهِ غَضَبَهُ، وَحُسْنُ الصُّحْبَةِ لِمَنْ صَحِبَهُ. (30)

امام باقر علیه السلام فرمود:

کسی که به حج می رود و این راه را طی می کند اگر سه خصلت در وی نباشد مورد عنایت و توجه قرار نمی گیرد:

- 1 - ورع و پارسائی که او را از گناه باز دارد.
- 2 - صبر و بردباری که بتواند خشم خود را در اختیار گیرد.
- 3 - خوش رفتاری با همراهان.

حج موفق

قال رسول الله ﷺ :

مَنْ حَجَّ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَمْ يَرَفْثْ وَلَمْ يَفْسُقْ يَرْجِعْ كَهَيْئَةِ يَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ. (31)

کسی که حج یا عمره انجام دهد و در آن گناه و فسقی مرتکب نگردد، برمی گردد، همانند روزی که از مادر متولد شده است.

اقسام حج

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ:

الْحَجُّ حَجَّانِ: حَجٌّ لِلَّهِ، وَحَجٌّ لِلنَّاسِ، فَمَنْ حَجَّ لِلَّهِ كَانَ تَوَابُهُ عَلَى اللَّهِ الْجَنَّةَ، وَ مَنْ حَجَّ لِلنَّاسِ كَانَ تَوَابُهُ عَلَى النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. (32)

امام صادق عليه السلام فرمود:

حج بر دو نوع است:

حج برای خدا و حج برای مردم، پس آن کس که برای خدا حج گزارد پاداشش را از خدا بهشت می گیرد. و آن کس که برای مردم حج می گذارد پاداشش در روز قیامت بر عهده مردم است.

اقسام حاجیان

معاویة بن عمار گوید:

امام صادق عليه السلام فرمود:

الْحَاجُّ يَصْدُرُونَ عَلَى ثَلَاثَةِ أَصْنَافٍ: فَصِنْفٌ يَعْتَقُونَ مِنَ النَّارِ، وَ صِنْفٌ يَخْرُجُ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ، وَ صِنْفٌ يُحْفَظُ فِي أَهْلِهِ وَ مَالِهِ، فَذَلِكَ أَذْنَى مَا يَرْجِعُ بِهِ الْحَاجُّ. (33)

حاجیان به سه دسته تقسیم می شوند:

یک دسته از آتش دوزخ رهایی می یابند، و دسته دیگر از گناهان پاک می شوند همانند روزی که مادر آن ها را بزاد، و دسته سوم خاندان و مال آنها ایمن و بیمه شود و این کمترین پاداشی است که حاجیان دریافت می کنند.

حاجیان نا موفق

قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم :

يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَحُجُّ أَغْنِيَاءُ أُمَّتِي لِلنُّزْهَةِ، وَأَوْسَاطُهُمْ لِلتِّجَارَةِ، وَقُرَاؤُهُمْ لِلرِّيَاءِ وَالسُّمْعَةِ وَقُرَاؤُهُمْ لِلْمَسْأَلَةِ. (34)

رسول خدا ﷺ فرمود:

زمانی بر مردم خواهد آمد که: ثروتمندان امت من برای تفریح و خوشگذرانی، و قشر میانه برای داد و ستد و قاریان برای ریا و شهرت و فقیران برای درخواست به حج می روند.

سلوک با همسفران

قال الصادق عليه السلام :

قال أبو عبد الله عليه السلام :

وَطَنُ نَفْسِكَ عَلَى حُسْنِ الصَّحَابَةِ لِمَنْ صَحِبْتَ فِي حُسْنِ خُلُقِكَ، وَكُفَّ
لِسَانَكَ، وَأكْظِمَ غَيْظَكَ، وَأَقِلَّ لَعُوكَ، وَتَفَرَّشْ عَفُوكَ، وَتَسْخُوْ نَفْسَكَ. (35)

امام صادق عليه السلام فرمود:

خویشتن را آماده ساز تا با هر کس همراه می شوی همنشینی خوب و خوش
اخلاق باشی، زبانت را نگه دار و خشمت را فرو نشان، کار بیهود و بی فایده کم
کن عفو و بخشش ات را برای دیگران بگستران و سخی و گشاده دست باش.

آزار در راه

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ أَمَاطَ أذَى عَنْ طَرِيقِ مَكَّةَ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ حَسَنَةً وَمَنْ كَتَبَ لَهُ حَسَنَةً لَمْ
يُعَذِّبْهُ. (36)

امام صادق عليه السلام فرمود:

کسی که در راه مکه آزاری ببیند، خداوند برای او حسنه ای می نویسد، و
کسی که خداوند برای او حسنه ای بنویسد، او را عذاب نمی کند.

مرگ در راه

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: مَنْ مَاتَ فِي طَرِيقِ مَكَّةَ
ذَاهِباً أَوْ جَائِئاً أَمِنَ مِنَ الْفَرَعِ الْأَكْبَرِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. ⁽³⁷⁾

عبدالله بن سنان گوید:

امام صادق علیه السلام فرمود:

کسی که در راه رفتن یا بازگشتن از مکه بدرود حیات گوید، از ترس و

هراس روز قیامت ایمن گردد.

انفاق در حج

قال الصادق عليه السلام :

«دِرْهَمٌ فِي الْحَجِّ أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ أَلْفٍ فِيمَا سِوَى ذَلِكَ مِنْ سَبِيلِ اللَّهِ»⁽³⁸⁾.

«امام صادق عليه السلام فرمود:

یک درهم در راه حجّ هزیننه کردن، بهتر و بالاتر از دو میلیون درهم است که

در غیر حجّ در راه خدا هزیننه شود.»

فلسفه احرام

عَنِ الرَّضَا عليه السلام :

فَإِنْ قَالَ: فَلِمَ أُمِرُوا بِالْإِحْرَامِ؟ قِيلَ: لِأَنَّ يَتَخَشَّعُوا قَبْلَ دُخُولِ حَرَمِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ
وَأَمْنِهِ وَلِتَلَّا يَلْهُوُوا وَيَسْتَعْلُوا بِشَيْءٍ مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَزِينَتِهَا وَلَذَاتِهَا وَيَكُونُوا
جَادِينَ فِيمَا هُمْ فِيهِ قَاصِدِينَ نَحْوَهُ، مُقْبِلِينَ عَلَيْهِ بِكُلِّيَّتِهِمْ، مَعَ مَا فِيهِ مِنَ التَّعْظِيمِ لِلَّهِ
تَعَالَى وَلِبَيْتِهِ، وَالتَّنَدُّلِ لِأَنْفُسِهِمْ عِنْدَ قَصْدِهِمْ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى وَوَفَادَتِهِمْ إِلَيْهِ، رَاجِعِينَ
ثَوَابَهُ، رَاهِبِينَ مِنْ عِقَابِهِ، مَاضِينَ نَحْوَهُ، مُقْبِلِينَ إِلَيْهِ بِالذَّلِّ وَالِاسْتِكَانَةِ وَالْخُضُوعِ.
(39)

امام رضا عليه السلام فرمود: اگر گویند: چرا مردم به احرام امر شده اند؟ پاسخ

داده شود:

برای اینکه مردم پیش از ورود به حرم خدا و جایگاه امن او خاشع و فروتن
شوند، و به چیزی از امور دنیا و لذت ها و زینت های آن خود را مشغول و
سرگرم نکنند، و برای کاری که آمده اند و قصد انجام آن را دارند صابر و شکيبا
باشند و با تمام وجود به آن بپردازند و به آن رو کنند، علاوه بر اينها در احرام،
تعظيم خداوند و خانه او، تواضع و ذلت درونی قاصدين او، و وارد شدن بر او

است، در حالی که امید پاداش از او دارند و از عقاب و مجازات او ترسناک اند، و با حالت فروتنی و تواضع و خواری رو به سوی او دارند.

ادب احرام

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ :

إِذَا أَحْرَمْتَ فَعَلَيْكَ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَذِكْرِ اللَّهِ كَثِيرًا، وَقَلَّةِ الْكَلَامِ إِلَّا بِخَيْرٍ، فَإِنَّ مِنْ تَمَامِ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ أَنْ يَحْفَظَ الْمَرْءُ لِسَانَهُ إِلَّا مِنْ خَيْرٍ. (40)

امام صادق عليه السلام فرمود:

هنگامی که محرم شدی، بر تو لازم است که باتقوا باشی، خداوند را بسیار یاد کنی، جز به نیکی سخن نگویی، پس همانا درست و کامل شدن حج و عمره به آن است که انسان زبان خود را جز به نیکی باز نکند.

لیبک حقیقی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :

مَا مِنْ مُلَبٍّ يُلَبِّي إِلَّا لَبَّى مَا عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ مِنْ حَجْرٍ أَوْ شَجَرٍ أَوْ مَدَرٍ حَتَّى تَنْقَطِعَ الْأَرْضُ مِنْ هَاهُنَا وَهَاهُنَا. (41)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

هیچکس لیبک نمی گوید مگر آنکه از سوی راست و چپ، سنگ و درخت و کلوخ با او لیبک گویند، تا آن جا که زمین را از اینجا و آنجا پشت سر گذارد.

شعار حجّ

قالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :

أتاني جبرئيلُ ﷺ فقال:

إنَّ اللهَ عزَّوجلَّ يأمركَ أنْ تأمرَ أصحابكَ أنْ يرفعُوا أصواتَهُمُ بالتَّلبيةِ فإنَّها

شِعَارُ الْحَجِّ. (42)

رسول خدا ﷺ فرمود:

جبرئیل ﷺ نزد من آمد و گفت: همانا خدای عزوجل تو را فرمان می دهد

که به یاران و اصحاب خود دستور دهی صدایشان را به لیبیک گفتن بلند کنند

زیرا آن شعار حج است.

ورود آگاهانه

قالَ الباقرُ ﷺ :

مَنْ دَخَلَ هَذَا الْبَيْتَ عَارِفًا بِجَمِيعِ مَا أَوْجَبَهُ اللهُ عَلَيْهِ كَانَ آمِنًا فِي الْآخِرَةِ مِنْ

الْعَذَابِ الدَّائِمِ. (43)

امام باقر ﷺ فرمود:

هرکس داخل این خانه شود، و نسبت به همه آنچه خداوند بر او واجب

فرموده آگاه باشد، از عذاب همیشگی روز قیامت ایمن خواهد بود.

ایمن از خشم خدا

عبدالله بن سنان گوید:

از امام صادق علیه السلام پرسیدم: فرموده خداوند عزوجل «وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا

⁽⁴⁴⁾ که هرکس داخل آن گردد در امان است، آیا مراد خانه است یا حرم؟

قال: مَنْ دَخَلَ الْحَرَمَ مِنَ النَّاسِ مُسْتَجِيرًا بِهِ فَهُوَ آمِنٌ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ... ⁽⁴⁵⁾

امام صادق علیه السلام فرمود:

هرکس از مردم داخل حرم شود و به آن جا پناه آورد از خشم خداوند در

امان خواهد بود.

مکه حرم خدا و رسول

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

مَكَّةُ حَرَمُ اللَّهِ وَ حَرَمُ رَسُولِهِ وَ حَرَمُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ علیه السلام ، الصَّلَاةُ فِيهَا بِمِائَةِ
أَلْفِ صَلَاةٍ ، وَالذَّرْهُمُ فِيهَا بِمِائَةِ أَلْفِ دِرْهَمٍ ، وَ الْمَدِينَةُ حَرَمُ اللَّهِ وَ حَرَمُ رَسُولِهِ وَ
حَرَمُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ - صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمَا - الصَّلَاةُ فِيهَا بِعَشْرَةِ أَلْفِ صَلَاةٍ وَ
الذَّرْهُمُ فِيهَا بِعَشْرَةِ أَلْفِ دِرْهَمٍ. ⁽⁴⁶⁾

امام صادق علیه السلام فرمود:

مکه حرم خداوند و حرم فرستاده او [محمد بن عبدالله صلی الله علیه و آله و سلم] و حرم امیر

مؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام است [یک رکعت] نماز در آن برابر با یک صد

هزار نماز، و یک درهم انفاق در آن برابر با یک صد هزار درهم است. و مدینه

حرم خدا و حرم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و حرم امیر مؤمنان علی بن ابی طالب

عاشق است، نماز در آن ده هزار نماز و انفاق یک درهم در آن ده هزار درهم
پاداش دارد.

آداب ورود به مسجد الحرام

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ:
إِذَا دَخَلْتَ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ فَادْخُلْهُ حَافِيًا عَلَى السَّكِينَةِ وَالْوَقَارِ وَالْخُشُوعِ...
(47)

امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ فرمود:

هنگامی که به مسجد الحرام وارد شدی، با پای برهنه و با آرامش و متانت و خشوع داخل شو.

پی نوشت ها :

- 1 - نهج البلاغه: خ 1
- 2 - وسائل الشیعه: 15/11 - نهج البلاغه: خ 1
در نهج البلاغه «فَرَضَ حَقَّهُ وَ أَوْجَبَ حُجَّهُ...» آمده است.
- 3 - نهج البلاغه، خ 1
- 4 - وسائل الشیعه: 15/11 - نهج البلاغه: خ 1
- 5 - نهج البلاغه: خ 1
- 6 - بحار الانوار: 183/75
- 7 - مستدرک الوسائل: 18/8 - محجّة البيضاء: 145/2
- 8 - محجّة البيضاء: 145/2
- 9 - وسائل الشیعه: 103/11 - علل الشرایع: 1/411
- 10 - تردید از راوی است.
- 11 - وسائل الشیعه: 110/11 - تهذیب الاحکام: 23/5
- 12 - من لا یحضره الفقیه: 3214/620/2
- 13 - وسائل الشیعه: 109/11 - ثواب الاعمال: 2/70
- 14 - سنن ترمذی: 8190/175/3
- 15 - الکافی: 41/262/4

- 16 - من لا يحضره الفقيه: 287/235/2
- 17 - أمالي صدوق: 301 / 342 - مستدرک الوسائل: 39 / 8
- 18 - وسائل الشيعه: 116/4 - تحف العقول: 123
- 19 - خصال: 127 - وسائل الشيعه: 586/14
- 20 - سنن نسائي: 114/5
- 21 - معجم الكبير طبراني: 8336/44/9
- 22 - الحجّ والعمرة في القرآن والحديث: 325/148
- 23 - كافي: 6/510/2
- 24 - مسند الامام زيد: 197
- 25 - الحج والعمرة في القرآن والحديث، 718/257
- 26 - كافي: 2/252/4
- 27 - كافي: 1/252/4
- 28 - امالي صدوق: 442 - وسائل الشيعه: 145/11
- 29 - بحار الانوار: 120/93
- 30 - كافي: 2 / 286 / 4
- 31 - سنن دارقطني: 284 / 2
- 32 - ثواب الاعمال: 16/74
- 33 - تهذيب الأحكام: 59/21/5
- 34 - تاريخ بغداد: 296/10 - الحجّ والعمرة في الكتاب والسنة: 672/244
- 35 - كافي: 3/286/4
- 36 - كافي: 34/547/4
- 37 - تهذيب الاحكام: 68/23/5
- 38 - تهذيب الأحكام: 22/5
- 39 - عيون اخبار الرضا: 258/2 - وسائل الشيعه: 314/12
- 40 - كافي: 3/337/4
- 41 - سنن ابن ماجه: 2921/975/2
- 42 - مستدرک الوسائل: 177/9 - سنن دارمي: 1755/462/1
- 43 - عوالي اللآلي: 227/84/2

44 - آل عمران: 96

45 - کافی: 1/226/4

46 - کافی: 1/586/4

47 - کافی: 401/4

قصرهای بهشتی

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٌّ :

أَرْبَعَةٌ مِنْ قُصُورِ الْجَنَّةِ فِي الدُّنْيَا: الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ، وَمَسْجِدُ الرَّسُولِ ﷺ، وَ
مَسْجِدُ بَيْتِ الْمُقَدَّسِ، وَمَسْجِدُ الْكُوفَةِ. (1)

علی بن ابی طالب علیاً فرمود:

چهار مکان از کاخ های بهشتی در دنیا است:

1 - مسجدالحرام، 2 - مسجد النبی ﷺ، 3 - مسجد الاقصی، 4 - مسجد

کوفه.

نماز در حرمین

عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ شَيْبَةَ قَالَ:

كَتَبْتُ إِلَى أَبِي جَعْفَرٍ عَلِيٍّ أَسْأَلُهُ عَنْ إِتْمَامِ الصَّلَاةِ فِي الْحَرَمَيْنِ، فَكَتَبَ إِلَيَّ:
كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُحِبُّ إِكْتَارَ الصَّلَاةِ فِي الْحَرَمَيْنِ فَأَكْثِرْ فِيهِمَا وَ أْتِمَّ. (2)

ابراهیم بن شیبه گوید:

به امام باقر علیاً نامه نوشتم و از تمام بودن نماز در مکه و مدینه پرسیدم.

امام در پاسخ مرقوم فرمود:

پیوسته رسول خدا ﷺ زیاد نماز گزاردن در مسجد الحرام و مسجد النبی

را دوست می داشت، پس زیاد در آن دو مکان نماز بخوان و نمازت را

نیز تمام بخوان.

نماز جماعت در مکه

عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرٍ، عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ الرَّجُلِ يُصَلِّي فِي جَمَاعَةٍ فِي مَنْزِلِهِ بِمَكَّةَ أَفْضَلُ أَوْ وَحْدَهُ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَقَالَ: وَحْدَهُ. (3)

احمد بن محمد بن ابی نصر گوید:

از علی بن موسی الرضا علیه السلام پرسیدم؛ اگر مردمی نماز را در خانه اش در مکه به جماعت بخواند افضل و برتر است یا آن که به تنهایی در مسجد الحرام؟ حضرت فرمود: به تنهایی در مسجد الحرام.

نماز با اهل سنت

عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ، قَالَ: «قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: يَا إِسْحَاقُ أَتُصَلِّي مَعَهُمْ فِي الْمَسْجِدِ؟ قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: صَلِّ مَعَهُمْ فَإِنَّ الْمُصَلِّي مَعَهُمْ فِي الصَّفِّ الْأَوَّلِ كَالشَّاهِرِ سَيْفِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ.» (4)

اسحاق بن عمار گوید:

«امام صادق علیه السلام به من فرمود:

ای اسحاق، آیا با آنان (یعنی اهل سنت) در مسجد نماز می خوانی؟ گفتم: آری.

حضرت فرمود: با آنان نماز بخوان، همانا کسی که با آنها در صف اول نماز بخواند، مانند سرباز جهادگری است که در راه خدا شمشیر زند و با دشمنان دین نبرد کند.»

چرا مکعب؟

رُويَ أَنَّهُ إِنَّمَا سُمِّيَتْ كَعْبَةً لِأَنَّهَا مُرَبَّعَةٌ وَصَارَتْ مُرَبَّعَةً لِأَنَّهَا بِحِذَاءِ الْبَيْتِ الْمَعْمُورِ وَهُوَ مُرَبَّعٌ وَصَارَ الْبَيْتُ الْمَعْمُورُ مُرَبَّعًا لِأَنَّهُ بِحِذَاءِ الْعَرْشِ وَهُوَ مُرَبَّعٌ، وَصَارَ الْعَرْشُ مُرَبَّعًا، لِأَنَّ الْكَلِمَاتِ الَّتِي بُنِيَ عَلَيْهَا الْإِسْلَامُ أَرْبَعٌ، وَهِيَ: سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ.⁽⁵⁾

مرحوم صدوق رحمته الله فرموده که در روایتی این چنین آمده است:

کعبه را کعبه نامیده اند چون مربع است، و از این رو مربع ساخته شده که مقابل بیت المعمور است و آن هم مربع است، و بیت المعمور مربع گردیده به دلیل اینکه مقابل عرش خدا است که آن هم مربع است، و عرش مربع گردیده زیرا کلماتی که اسلام بر آن بنا شده چهار کلمه است: و آن ها عبارتند از: سبحان الله، والحمد لله، ولا اله الا الله، والله اكبر.

نگاه به کعبه

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

مَنْ نَظَرَ إِلَى الْكَعْبَةِ لَمْ يَزَلْ تُكْتَبُ لَهُ حَسَنَةٌ، وَتُمْحَى عَنْهُ سَيِّئَةٌ، حَتَّى يَنْصَرِفَ بِبَصَرِهِ عَنْهَا.⁽⁶⁾

امام صادق عليه السلام فرمود:

هرکس به کعبه نگاه کند پیوسته برای او حسنه نوشته و گناهی از او پاک می شود تا آن که چشم خود را از کعبه بگرداند.

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

النَّظَرُ إِلَى الْكَعْبَةِ عِبَادَةٌ، وَالنَّظَرُ إِلَى الْوَالِدَيْنِ عِبَادَةٌ، وَالنَّظَرُ إِلَى الْإِمَامِ عِبَادَةٌ.⁽⁷⁾

امام صادق علیه السلام فرمود:

نگاه به کعبه عبادت است، نگاه به پدر و مادر عبادت است، و نگاه به چهره امام عبادت است.

لحظه الهی

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

إِنَّ لِلْكَعْبَةِ لِلْحِظَّةَ فِي كُلِّ يَوْمٍ يُغْفَرُ لِمَنْ طَافَ بِهَا أَوْ حَنَّ قَلْبُهُ إِلَيْهَا أَوْ حَبَسَهُ عَنْهَا عُدْرًا. ⁽⁸⁾

امام صادق علیه السلام فرمود:

همانا برای کعبه در هر روز لحظه ای وجود دارد که خداوند در آن، طواف کنندگان خانه خود، و آنان که قلب هایشان لبریز از عشق به کعبه است، و نیز کسانی که علاقه مند زیارت کعبه اند، لیکن مشکلات مانع رفتن آن هاست، [همگی را] می بخشاید.

ریزش برکات

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

إِنَّ لِلَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى حَوْلَ الْكَعْبَةِ عَشْرِينَ وَمِائَةَ رَحْمَةٍ مِنْهَا سِتُونَ لِلطَّائِفِينَ وَارْبَعُونَ لِلْمُصَلِّينَ وَعِشْرُونَ لِلنَّاظِرِينَ. ⁽⁹⁾

امام صادق علیه السلام فرمود:

خداوند یکصد و بیست رحمت خود را به سوی کعبه گسیل می‌دارد که
شصت رحمت آن مربوط به طواف کنندگان، چهل رحمت ویژه نماز گزاران و
بیست رحمت از آن مربوط به نگاه کنندگان به کعبه است.

پیوند دین و کعبه

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ:

لَا يَزَالُ الدِّينُ قَائِمًا مَا قَامَتِ الْكَعْبَةُ. (10)

امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ فرمود:

تا زمانی که کعبه استوار و پابرجاست، دین نیز پایدار خواهد بود.

برداشت ممنوع

قال الصادق عَلَيْهِ السَّلَامُ :

لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَأْخُذَ مِنْ تُرْبَةِ مَا حَوْلَ الْكَعْبَةِ وَإِنْ أَخَذَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئاً رَدَّهُ.

(11)

محمد بن مسلم گفت:

از امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ شنیدم که می فرمود:

برهیچکس روانیست از خاک کعبه و اطراف آن چیزی برگیرد، و اگر چیزی

برداشت باید آن را به جای خود باز گرداند.

پرده کعبه

عَنْ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ:

أَنَّ عَلِيًّا عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ يَبْعَثُ بِكِسْوَةِ الْبَيْتِ فِي كُلِّ سَنَةٍ مِنَ الْعِرَاقِ. (12)

امام باقر عَلَيْهِ السَّلَامُ فرمود:

همانا علی بن ابی طالب علیه السلام همه ساله از عراق پرده ای برای کعبه می
فرستاد.

حضور امام زمان علیه السلام کنار کعبه

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرِ الْحَمِيرِيِّ أَنَّهُ قَالَ: سَأَلْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَثْمَانَ الْعَمْرِيَّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - فَقُلْتُ لَهُ: رَأَيْتَ صَاحِبَ هَذَا الْأَمْرِ؟ فَقَالَ: نَعَمْ وَآخِرُ عَهْدِي بِهِ عِنْدَ بَيْتِ اللَّهِ الْحَرَامِ وَهُوَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ أَنْجِزْ لِي مَا وَعَدْتَنِي. (13)

عبدالله بن جعفر حمیری گوید:

از محمد بن عثمان عمری پرسیدم:

آیا صاحب الامر را دیدی؟

گفت: آری، آخرین بار نزد کعبه او را دیدم که می فرمود:

بار خدایا آنچه را وعده ام داده ای محقق ساز.

حجر الاسود

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

الْحَجَرُ يَمِينُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ، فَمَنْ مَسَحَ يَدَهُ عَلَى الْحَجَرِ فَقَدْ بَايَعَ اللَّهَ أَنْ لَا يَعْصِيَهُ. (14)

رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمود:

حجر الاسود به منزله دست راست خدا در زمین است. پس هرکس دست

خود را بر حجر بکشد، در حقیقت با خداوند بیعت کرده که او را معصیت و

نافرمانی نکند.

استلام از دور

عَنْ سَيْفِ التَّمَّارِ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام أَتَيْتُ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ فَوَجَدْتُ عَلَيْهِ زِحَامًا فَلَمْ أَلْقَ إِلَّا رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِنَا فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ: لَا بُدَّ مِنْ اسْتِلامِهِ فَقَالَ: إِنْ وَجَدْتَهُ خَالِيًا وَإِلَّا فَسَلِّمْ مِنْ بَعِيدٍ. ⁽¹⁵⁾
سیف تمّار گوید: به امام صادق عليه السلام گفتم:

نزد حجر الاسود آمدم، جمعیت زیادی بود، از هریک از یارانمان پرسیدم چه کنم؟ گفت: باید استلام حجر کنی! تکلیف من چیست؟ امام صادق عليه السلام به او فرمود:

اگر اطراف حجر الاسود را خلوت یافتی آن را استلام کن و گرنه با دست خود از دور اشاره کن.

ظهور عدل

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ:

أَوَّلُ مَا يُظْهَرُ الْقَائِمُ مِنَ الْعَدْلِ أَنْ يُنَادِيَ مُنَادِيَهُ أَنْ يُسَلِّمْ صَاحِبُ النَّافِلَةِ لِصَاحِبِ الْفَرِيضَةِ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ وَالطَّوَّافَ. ⁽¹⁶⁾
امام صادق عليه السلام فرمود:

اولین چیزی که امام عصر عليه السلام از عدل خود آشکار می کند این است که منادی او فریاد برمی آورد که طواف کنندگان مستحبی و لمس کنندگان حجر الاسود، حجر الاسود و مطاف را برای کسانی که طواف واجب دارند واگذارند.

ایثار در حرم

قال رسول الله ﷺ :

أَبْلِغُوا أَهْلَ مَكَّةَ وَالْمُجَاوِرِينَ أَنْ يُخْلُوا بَيْنَ الْحُجَّاجِ وَبَيْنَ الطَّوَافِ وَالْحَجَرِ
الْأَسْوَدِ وَمَقَامِ إِبْرَاهِيمَ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ مِنْ عَشْرَتَيْمِي مِنْ ذِي الْقَعْدَةِ إِلَى يَوْمِ الصُّدْرِ.»

(17)

رسول خدا ﷺ فرمود:

«به اهالی مکه و سکونت کنندگان در آن این مطلب را برسانید که از ده روز
آخر ذی قعدة تا روز بازگشت حاجیان، محل طواف، حجر الأسود، مقام ابراهیم
و صف اول نماز را برای حاجیان خالی کنند.»

مزاحمت ممنوع

عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ قَالَ:

كَانَ بِمَكَّةَ رَجُلٌ مَوْلَى لِبْنِي أُمَيَّةَ يُقَالُ لَهُ: ابْنُ أَبِي عَوَانَةَ لَهُ عِنَادَةٌ، وَكَانَ إِذَا
دَخَلَ إِلَى مَكَّةَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ﷺ أَوْ أَحَدٌ مِنْ أَشْيَاحِ آلِ مُحَمَّدٍ ﷺ يَعْثُ بِهِ، وَ
إِنَّهُ أَتَى أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ فِي الطَّوَافِ فَقَالَ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ مَا تَقُولُ فِي
اسْتِئْذَانِ الْحَجَرِ؟ فَقَالَ: اسْتَلَمَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ لَهُ: مَا أَرَاكَ اسْتَلَمْتَهُ قَالَ:
أَكْرَهُ أَنْ أُوذِيَ ضَعِيفًا أَوْ أَتَادَى قَالَ فَقَدْ زَعَمْتَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ اسْتَلَمَهُ
قَالَ: نَعَمْ وَلَكِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا رَأَوْهُ عَرَفُوا لَهُ حَقَّهُ وَ أَنَا فَلَا يَعْرِفُونَ لِي
حَقِّي. (18)

حماد بن عثمان گوید:

در مکه مردی از دوستان بنی امیه به نام ابن ابی عوانه زندگی می کرد که
نسبت به اهل بیت ﷺ کینه داشت. و هرگاه امام صادق ﷺ یا یکی از

بزرگان دودمان پیامبر ﷺ به مکه می آمد آنان را، با سخن خود تحقیر نموده، آزار می داد، وی روزی در حال طواف خدمت امام صادق علیه السلام آمد و گفت:
 نظر شما در استلام و دست کشیدن به حجر الاسود چیست؟ حضرت فرمود:
 رسول خدا ﷺ آن را استلام می فرمود. آن مرد گفت:
 من ندیدم که شما آن را استلام کنید؟ امام صادق علیه السلام پاسخ دادند:
 دوست ندارم ناتوانی را آزار دهم و یا خود آزرده شوم. باز آن مرد گفت:
 شما فرمودید رسول خدا ﷺ آن را استلام می فرمود. امام فرمود: آری، لیکن
 رسول خدا ﷺ را هرگاه می دیدند حق او را می شناختند [و برای آن
 حضرت راه را باز می کردند] اما برای من چنین نمی کنند، حق مرا نمی
 شناسند.

اشاره با دست

محمد بن عبید الله گفت:
 از امام علی بن موسی الرضا علیه السلام پرسیدند:
 اگر جمعیت اطراف حجر الاسود زیاد بود آیا باید برای استلام آن با مردم
 ستیزه کرد و درگیر شد؟
 قال: «إِذَا كَانَ كَذَلِكَ فَأَوْمِ إِلَيْهِ إِيمَاءً بِيَدِكَ»⁽¹⁹⁾.
 امام فرمود: هرگاه چنین وضعی بود، با دستت به آن اشاره کن [و بگذر].

قابل توجه بانوان
 عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَضَعَ عَنِ النِّسَاءِ أَرْبَعًا: الْأَجْهَارَ بِالتَّلْبِيَةِ، وَ السَّعْيَ بَيْنَ الصَّفَا وَ الْمَرْوَةِ يَعْنِي الْهَرُوتَةَ وَ دُخُولَ الْكَعْبَةِ وَ اسْتِلَامَ الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ. (20)

امام صادق عليه السلام فرمود:

همانا خداوند عزوجل چهار چیز را در حج از زنان برداشته است:

1 - بلند لَبَّیک گفتن،

2 - هروله در سعی صفا و مروه،

3 - ورود به کعبه،

4 - لمس حجر الاسود.

فخر خداوند

قال رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ :

إِنَّ اللَّهَ يُبَاهِي بِالطَّائِفِينَ. (21)

رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرمود:

همانا خداوند به طواف کنندگان مباحات می کند.

طواف و رهایی

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

... فَإِذَا طُفِتَ بِالْبَيْتِ أُسْبُوعًا كَانَ لَكَ بِذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدٌ وَ ذِكْرٌ يَسْتَحْيِي مِنْكَ

رَبُّكَ أَنْ يُعَذِّبَكَ بَعْدَهُ... (22)

رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرمود:

پس آنگاه که هفت مرتبه گرداگرد خانه خدا طواف کردی، تعهد و یادی نزد خداوند خواهی داشت، که حضرت حق پس از آن شرم می کند تو را عذاب کند.

پرحرفی ممنوع

قال رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :

إِنَّمَا الطَّوَافُ صَلَاةٌ، فَإِذَا طُفْتُمْ فَأَقِلُّوا الْكَلَامَ. (23)

رسول خدا ﷺ فرمود:

طواف خانه خدا همچون نماز است، پس هرگاه طواف می کنید کمتر حرف

بزنید.

فلسفه طواف

قال رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :

إِنَّمَا جُعِلَ الطَّوَافُ بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفا وَالْمَرْوَةِ وَرَمَى الْجِمَارِ لِاقَامَةِ ذِكْرِ اللَّهِ.

(24)

رسول خدا ﷺ فرمود:

طواف خانه خدا و سعی میان صفا و مروه و رمی جمرات، برای زنده نگه

داشتن یاد خدا تشریح شده است.

تأثیر نیت در عمل

عن زياد القندي، قال: قلت لأبي الحسن عليه السلام: جُعِلْتُ فِدَاكَ، إِنِّي أَكُونُ فِي

الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، وَأَنْظُرُ إِلَى النَّاسِ يَطُوفُونَ بِالْبَيْتِ وَأَنَا قَاعِدٌ فَأَغْتَمُّ لِذَلِكَ، فَقَالَ:

يَا زِيَادُ لَا عَلَيْكَ فَإِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ يَوْمَ الْحَجِّ لَا يَزَالُ فِي طَوَافٍ وَ

سَعَى حَتَّى يَرْجِعَ. (25)

زياد قندی که مردی زمین گیر بود گوید: به امام کاظم علیه السلام گفتم:

فدايت شوم من گاهى در مسجد الحرام هستم، مى بينم مردم كعبه را طواف مى كنند [و من نمى توانم] پس غمگين و اندوهناك مى شوم.
 امام فرمود: اى زياد: چيزى بر تو نيست [و غمگين مباش] همانا مؤمن از زمانى كه از منزل خود به قصد حج خارج مى شود پيوسته در طواف و سعى است تا برگردد.

مراعات ارزشهاى انساني

عَنْ سَمَاعَةَ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ :
 سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ لِي عَلَيْهِ مَالٌ فُغَابَ عَنِّي زَمَانًا فَرَأَيْتُهُ يَطُوفُ حَوْلَ الْكَعْبَةِ
 أَفَأَتَقَضَاهُ مَالِي؟ قَالَ: لَا، لَا تُسَلِّمْ عَلَيْهِ وَلَا تُرَوِّعُهُ حَتَّى يَخْرُجَ مِنَ الْحَرَمِ. (26)

سماعة بن مهران گوید: از امام صادق عليه السلام پرسیدم:
 مردى به من بدهكارى مالى دارد و مدتى او را ندیده ام تا اينكه در اطراف
 كعبه به او برخورد کرده او را مى بينم، آيا مال خود را از او بخواهم؟
 فرمود: نه حتى به او سلام نكن، و او را نترسان تا اينكه از حرم خارج شود.

نماز نزد مقام

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ:
 ...فَإِذَا طُفَّتْ بِالْبَيْتِ أُسْبُوعًا لِلزِّيَارَةِ وَ صَلَّىتَ عِنْدَ الْمَقَامِ رُكْعَتَيْنِ ضَرَبَ مَلَكٌ
 كَرِيمٌ عَلَى كَتِفَيْكَ فَقَالَ أَمَّا مَا مَضَى فَقَدْ غُفِرَ لَكَ فَاسْتَأْنِفِ الْعَمَلَ فِيمَا بَيْنَكَ وَ بَيْنَ
 عِشْرِينَ وَ مِائَةٍ يَوْمٍ. (27)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

پس آنگاه که هفت مرتبه خانه خدا را برای زیارت طواف کردی و پشت مقام
دو رکعت نماز طواف خواندی، فرشته ای کریم و بزرگوار دستی بر شانه هایت
می زند و می گوید:
آنچه که گذشته است و گناہانی را که قبلا انجام داده ای خداوند آن ها را
بخشید، پس از هم اکنون تا یک صد و بیست روز عمل از نو آغاز کن.

حسین بن علی علیه السلام کنار مقام

رَبِّيَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عليه السلام يَطُوفُ بِالْبَيْتِ، ثُمَّ صَارَ إِلَى الْمَقَامِ فَصَلَّى، ثُمَّ وَضَعَ خَدَّهُ عَلَى الْمَقَامِ فَجَعَلَ يَبْكِي وَيَقُولُ: عُبَيْدُكَ بِيَابِكِ، سَائِلُكَ بِيَابِكِ، مَسْكِينُكَ بِيَابِكِ، يُرَدِّدُ ذَلِكَ مِرَاراً. (28)

حسین بن علی علیه السلام را دیدند که مشغول طواف خانه خدا است و پس از آن پشت مقام آمده نماز گزارد، سپس صورت خود را بر مقام گذاشت و شروع به گریه کرد و عرضه داشت:

خدایا بنده کوچک تو در خانه توست، نیازمند تو، در خانه توست و بینوای تو در آستان توست و پیوسته آن را تکرار می کرد.

کمک به همراهان

عن إبراهيم الخثعمي قال: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام :
إِنَّا إِذَا قَدِمْنَا مَكَّةَ ذَهَبَ أَصْحَابُنَا يَطُوفُونَ وَ يَتْرُكُونِي أَحْفَظُ مَتَاعَهُمْ قَالَ أَنْتَ
أَعْظَمُهُمْ أَجْرًا. (29)

اسماعیل خثعمی گوید:

به امام صادق علیه السلام عرض کردم: ما وقتی به مکه وارد می شویم، یاران و همراهانمان مرا نزد ائاثیه خود می گذارند و به طواف می پردازند، امام فرمود: پاداش تو از آنان بیشتر است.

زمزم، درمان هر درد

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :

مَاءُ زَمْزَمَ دَوَاءٌ لِمَا شُرِبَ لَهُ. ⁽³⁰⁾

رسول خدا ﷺ فرمود:

آب زمزم داروی دردی است که به نیت، آن نوشیده می شود.

بهترین آب زمین

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٌّ :

مَاءُ زَمْزَمَ خَيْرُ مَاءٍ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ. ⁽³¹⁾

امام علی علیهما السلام فرمود: آب زمزم بهترین آب بر روی زمین است.

حجر اسماعیل

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ:

الْحِجْرُ بَيْتُ إِسْمَاعِيلَ وَفِيهِ قَبْرُ هَاجِرَ وَقَبْرُ إِسْمَاعِيلَ. ⁽³²⁾

امام صادق علیهما السلام فرمود:

حجر خانه اسماعیل است و قبر او و مادرش هاجر در آن است.

عن أبي عبد الله ﷺ قال:

إن إسماعيل ﷺ تُوفِّي وهو ابنُ مائةٍ وثلاثينَ سنةً ودُفِنَ بالحِجْرِ معَ أمِّه. ⁽³³⁾

امام صادق علیهما السلام فرمود:

اسماعیل علیه السلام در سن یکصد و سی سالگی بدرود حیات گفت و همراه با
مادرش در حجر دفن شد.

حطیم

معاویة بن عمّار گوید:

از امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ درباره حطیم پرسیدم:

فَقَالَ هُوَ مَا بَيْنَ الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ وَبَيْنَ الْبَابِ.

حضرت فرمود: میان حجر الاسود و در کعبه است.

سؤال کردم: برای چه حطیم نامیده شده؟

فَقَالَ لِأَنَّ النَّاسَ يَحْطِمُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا هُنَاكَ. ⁽³⁴⁾

فرمود: برای آن که مردم در آن جا یکدیگر را فشار می دهند.

ملتزم

قال رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

بَيْنَ الرُّكْنِ وَالْمَقَامِ مُلْتَزِمٌ، مَا يَدْعُوا بِهِ صَاحِبُ عَاهَةِ الْإِبْرِيءِ. ⁽³⁵⁾

رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمود:

میان رکن حجر الاسود و مقام ابراهیم ملتزم است، هیچ صاحب دردی آنجا

دعا نمی کند مگر آنکه بهبودی می یابد.

مستجار

قال الصّادقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ :

بَنَى إِبْرَاهِيمُ الْبَيْتَ... وَجَعَلَ لَهُ بَابَيْنِ بَابٌ إِلَى الْمَشْرِقِ وَبَابٌ إِلَى الْمَغْرِبِ،

وَالْبَابُ الَّذِي إِلَى الْمَغْرِبِ يُسَمَّى الْمُسْتَجَارَ. ⁽³⁶⁾

امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ فرمود:

ابراهیم خلیل کعبه را بنا کرد... و برای آن دو در گذاشت:
دری به سوی مشرق و دری به سوی مغرب، دری که به سوی مغرب است
مستجار نامیده شده است.

رکن یمان

عطاء گوید:

به رسول خدا ﷺ گفته شد:

رَأَيْنَاكَ تُكْثِرُ اسْتِئْلَامَ الرُّكْنِ الْيَمَانِيِّ فَقَالَ: مَا تَيْتُ عَلَيْهِ قَطُّ إِلَّا وَجِبْرَائِيلُ قَائِمٌ عِنْدَهُ يَسْتَغْفِرُ لِمَنْ اسْتَلَمَهُ. (37)

فراوان می بینیم که شما رکن یمان را استلام می کنید! فرمود: هرگز نزد رکن یمانی نیامدم مگر اینکه دیدم جبرئیل آن جا ایستاده و برای کسانی که آن را استلام می نمودند طلب مغفرت می کرد.

مسعی

عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ:

مَا مِنْ بُقْعَةٍ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ مِنَ الْمَسْعَى لِأَنَّهُ يُذِلُّ فِيهَا كُلَّ جَبَّارٍ. (38)

امام صادق علیه السلام فرمود:

هیچ بقعه ای نزد خداوند محبوب تر از محلّ مسعی نیست برای اینکه هر ستمگر و جباری در آن جا ذلیل و خوار می شود.

شفاعت مقبول

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ :

السَّاعِي بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ تَشْفَعُ لَهُ الْمَلَائِكَةُ فَتُشْفَعُ فِيهِ بِالْإِجَابِ. (39)

امام سجّاد علیه السلام فرمود:

فرشتگان برای سعی کنندگان بین صفا و مروه شفاعت می کنند و شفاعت
آنان نیز پذیرفته می شود.

هروله

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ : قَالَ:

صَارَ السَّعْيُ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ لِأَنَّ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَرَضَ لَهُ إِبْلِيسُ فَأَمَرَهُ جِبْرَائِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ ، فَشَدَّ عَلَيْهِ فَهَرَبَ مِنْهُ، فَجَرَّتْ بِهِ السُّنَّةُ - يَعْنِي بِالْهَرُؤَلَةِ - . (40)

امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ فرمود:

[هروله] در سعی بین صفا و مروه برای آن است که ابلیس خود را به ابراهیم خلیل عَلَيْهِ السَّلَامُ در آن جا نشان داد. آنگاه جبرائیل به آن حضرت دستور داد تا به او حمله کند، پس شیطان گریخت، از این رو [هروله] سنت شد.

نشستن در راه

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ:

لَا يَجْلِسُ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ إِلَّا مَنْ جَهَدَ. (41)

امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ فرمود:

میان صفا و مروه نمی نشیند مگر کسی که خسته شده باشد.

افتخار به اهل عرفه

قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

«إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يُبَاهِي مَلَائِكَتَهُ عَشِيَّةَ عَرَفَةَ بِأَهْلِ عَرَفَةَ فَيَقُولُ:

أَنْظَرُوا إِلَيَّ عِبَادِي أَتَوْنِي شُعْنًا غُبْرًا». (42)

رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمود:

«همانا خداوند عزوجل عصر روز عرفه بر فرشتگان به حضور یافتگان در عرفات افتخار می کند، سپس می فرماید:
به بندگانم نگاه کنید، ژولیده و غبارآلوده نزد من آمده اند.»

مشعر الحرام

«قال رسول الله ﷺ: - وَهُوَ بِمِنَى - :
لَوْ يَعْلَمُ أَهْلُ الْجَمْعِ بِمَنْ حَلُّوا أَوْ بِمَنْ نَزَلُوا لَأَسْتَبَشَرُوا بِالْفَضْلِ مِنْ رَبِّهِمْ بَعْدَ
الْمَعْفِرَةِ»⁽⁴³⁾.

«رسول خدا ﷺ در حالی که در منی حضور داشت فرمود:
اگر اهل مشعر می دانستند که در آستان چه کسی و بر چه کسی وارد شده
اند، پس از آمرزش، همدیگر را به فضل خداوند بشارت می دادند.»

مِنَى

قال الصادق عليه السلام :
«إِذَا أَخَذَ النَّاسُ مَوَاطِنَهُمْ بِمِنَى، نَادَى مُنَادٌ مِنَ قَبْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ: إِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ
أَرْضَى فَقَدْ رَضِيْتُ»⁽⁴⁴⁾.

امام صادق عليه السلام فرمود:
هنگامی که مردم در منی در جای خود استقرار می یابند منادی خداوند ندا
می دهد:

اگر می خواستید من از شما راضی شوم، راضی شدم.

رمی شیطان

قال الصادق عليه السلام :

«إِنَّ عِلَّةَ رَمِي الْجَمْرَاتِ أَنَّ إِبْرَاهِيمَ عليه السلام تَرَاءَى لَهُ إِبْلِيسَ عِنْدَهَا فَأَمَرَهُ جِبْرَائِيلُ بِرَمِيهِ بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ وَأَنْ يُكَبِّرَ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ فَفَعَلَ وَجَرَتْ بِذَلِكَ السُّنَّةُ».

(45)

امام صادق عليه السلام فرمود:

دلیل اینکه باید جمره ها را سنگ زد آن است که ابلیس در آنجا بر حضرت ابراهیم عليه السلام نمایان شد، آنگاه جبرائیل، به ابراهیم دستور داد تا با هفت سنگریزه او را بزند و با هر یک از آنها نیز تکبیر بگوید، ابراهیم عليه السلام نیز چنین کرد و از آن پس سنت شد.»

قربانی

عن أبي جعفر عليه السلام قال:

«قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ :

إِنَّمَا جَعَلَ اللَّهُ هَذَا الْأَضْحَى لِتَشْبَعَ مَسَاكِينُهُمْ مِنَ اللَّحْمِ فَأَطْعِمُوهُمْ».

(46)

امام باقر عليه السلام فرمود:

رسول خدا صلى الله عليه وآله وسلم فرموده است:

خداوند قربانی را مقرر و واجب کرده است تا بینوایان و مساکین از گوشت آن استفاده نموده، سیر شوند، پس آنها را اطعام کنید.»

طلب مغفرت

قال الصادق عليه السلام :

«اسْتَغْفَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْمُحَلَّقِينَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ». (47)

امام صادق عليه السلام فرمود:

رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سه مرتبه برای کسانی که [در منی] سر می تراشند طلب
آمرزش کرد.»

پی نوشت ها :

- 1 - امالی طوسی: 369 - وسائل الشیعه: 282/5
- 2 - کافی: 1/524/4
- 3 - کافی: 527/4
- 4 . وافی: 182/2
- 5 - من لایحضره الفقیه: 190/2 - علل الشرائع: 396 و 398
- 6 - کافی: 4/240/4
- 7 - کافی: 50/240/4
- 8 - کافی: 3/240/4
- 9 - کافی: 2/240/4
- 10 - کافی: 4/271/4
- 11 - همان: 229
- 12 - قرب الإسناد: 496/139
- 13 - من لایحضره الفقیه: 520/2 - غیبت شیخ طوسی: 363
- 14 - الحجّ والعمرة فی القرآن و الحدیث: 185/102
- 15 - تهذیب الأحکام: 33/103/5
- 16 - کافی: 1/427/4

- 17 - كنز العمال: 12024/54/5
- 18 - كافي: 17/409/4
- 19 - كافي: 7/405/4
- 20 - من لا يحضره الفقيه: 2580/326/2
- 21 - مستدرک الوسائل: 376/9 - تاريخ بغداد: 369/5
- 22 - من لا يحضره الفقيه: 2138/202/2
- 23 - مسند ابن حنبل: 15423/256/5
- 24 - سنن ابى داوود: 188/179/2
- 25 - كافي: 8/428/4
- 26 - كافي: 1/241/4
- 27 - تهذيب الاحكام: 57/20/5 - من لا يحضره الفقيه: 202/2
- 28 - تاريخ دمشق: 380/41
- 29 - كافي: 26/545/4
- 30 - محاسن: 2395/399/2, كافي 387/6
- 31 - محاسن: 2394
- 32 - كافي: 14/210/4
- 43 - الحج والعمرة فى القرآن والحديث: 199/107
- 34 - علل الشرائع: 400
- 35 - معجم الكبير طبرانى: 11873/254/11
- 36 - مستدرک الوسائل: 323/9 - تفسير قمى: 62/1
- 37 - أخبار مكّه ازرقى: 338/1
- 38 - كافي: 3/434/4
- 39 - من لا يحضره الفقيه: 2168/208/2
- 40 - علل الشرايع: 432 - وسائل الشيعه: 450/13
- 41 - من لا يحضره الفقيه: 2854/417/2
- 42 - مسند ابن حنبل: 7111/692/2
- 43 - معجم الكبير طبرانى: 11021/45/11
- 44 - كافي: 42/262/4

45 - علل الشرايع: 1/437 - كنز الفوائد: 82/2

46 - وسائل الشيعة: 166/14

47 - تهذيب الاحكام: 823/243/5

اسرار حجّ

عالم بزرگوار سیّد عبدالله از نوادگان مرحوم محدّث جزائری در کتاب شرح
نخبه می نویسد:

در منابع متعدّد، که مورد تأیید من است، به خط بعضی از بزرگان در حدیث
مرسل چنین نقل شده است که: شبلی پس از حجّ با امام زین العابدین علیه السلام
دیدار کرد، حضرت به او فرمود: حَجَّجْتَ يَا شَبْلِي؟

قَالَ: نَعَمْ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ فَقَالَ علیه السلام: نَزَلَتِ الْمِيقَاتُ وَ تَجَرَّدْتَ عَنْ مَخِيطِ
الثِّيَابِ وَ اغْتَسَلْتَ؟ قَالَ: نَعَمْ،

قَالَ: فَحِينَ نَزَلَتِ الْمِيقَاتُ نَوَيْتَ أَنَّكَ خَلَعْتَ ثَوْبَ الْمَعْصِيَةِ وَ لَبِسْتَ ثَوْبَ
الطَّاعَةِ؟ قَالَ: لَا،

قَالَ: فَحِينَ تَجَرَّدْتَ عَنْ مَخِيطِ ثِيَابِكَ نَوَيْتَ أَنَّكَ تَجَرَّدْتَ مِنَ الرِّيَاءِ وَ النِّفَاقِ
وَ الدُّخُولِ فِي الشُّبُهَاتِ؟ قَالَ: لَا،

قَالَ: فَحِينَ اغْتَسَلْتَ نَوَيْتَ أَنَّكَ اغْتَسَلْتَ مِنَ الْخَطَايَا وَ الذُّنُوبِ؟ قَالَ: لَا،

قَالَ: فَمَا نَزَلَتِ الْمِيقَاتُ وَ لَا تَجَرَّدْتَ عَنْ مَخِيطِ الثِّيَابِ وَ لَا اغْتَسَلْتَ،

ثُمَّ قَالَ: تَتَنَفَّسُوا حُرْمَتَكُمْ بِالْحَجِّ، قَالَ: نَعَمْ،

قَالَ: فَحِينَ تَتَنَفَّسُوا حُرْمَتَكُمْ وَ عَقَدْتُمْ الْحَجَّ نَوَيْتَ أَنَّكَ تَتَنَفَّسُ بِنُورَةِ التَّوْبَةِ

الْخَالِصَةِ لِلَّهِ تَعَالَى؟ قَالَ: لَا،

قَالَ: فَحِينَ أَحْرَمْتَ نَوَيْتَ أَنَّكَ حَرَمْتَ عَلَى نَفْسِكَ كُلَّ مُحَرَّمٍ حَرَّمَهُ اللَّهُ

عَزَّ وَجَلَّ؟ قَالَ: لَا،

قَالَ: فَحِينَ عَقَدْتَ الْحَجَّ نَوَيْتَ أَنَّكَ قَدْ حَلَلْتَ كُلَّ عَقْدٍ لِغَيْرِ اللَّهِ؟ قَالَ: لَا،

قَالَ لَهُ علیه السلام: مَا تَتَنَفَّسُ وَ لَا أَحْرَمْتَ وَ لَا عَقَدْتَ الْحَجَّ،

قَالَ لَهُ: أَدْخَلْتُ الْمِيقَاتَ وَ صَلَّى رُكْعَتِي الْأَحْرَامِ

(آقای شبلی!) آیا حج گزاردی؟ گفت: آری فرزند رسول خدا، فرمود: آیا به میقات فرود آمدی و لباس های دوخته خویش را از تن بدر کردی و غسل نمودی؟ شبلی پاسخ گفت: آری.

امام علیه السلام : آنگاه که به میقات درآمدی نیت کردی که لباس معصیت و نافرمانی را از تن درآورده، و جامه طاعت و فرمانبری خداوند را بجای آن پوشیده ای؟ شبلی: نه.

امام علیه السلام : هنگامی که لباس های دوخته را درآوردی، آیا نیت کردی که خود را از ریا و دورویی و ورود در شبهه ها برهنه و دور سازی؟ شبلی: نه.

امام علیه السلام : به هنگام غسل کردن، نیت کردی که خود را از اشتباهات و گناهان شستشو دهی؟ شبلی: نه.

امام علیه السلام : [پس تو در حقیقت] نه به میقات درآمدی، و نه لباس های دوخته را از تن کنده ای و نه غسل کرده ای ..! سپس از او می پرسند: آیا خود را تمیز کردی و احرام پوشیدی و پیمان حج بستی؟ شبلی: آری.

امام علیه السلام : آیا این نیت را داشتی که خود را با نور توبه خالص پاکیزه می سازی؟ شبلی: نه.

امام علیه السلام : به هنگام محرم شدن، نیت آن کردی که هر چه را خداوند بر تو روا نداشته، بر خود حرام بداری؟ شبلی: نه.

امام علیه السلام : به هنگام بستن پیمان حج، آیا قصد آن کردی که هر پیمان غیر الهی را گشوده ای (رها کرده ای)؟ شبلی: نه.

امام علیه السلام : نه احرام بسته ای، نه پاکیزه شده ای و نه نیت حج کرده ای! آنگاه چنین پرسید: آیا به میقات داخل شدی و دو رکعت نماز احرام بجای آوردی

وَلَبَّيْتُ؟ قَالَ : نَعَمْ،

قَالَ : فَحِينَ دَخَلْتَ الْمِيقَاتَ نَوَيْتَ أَنَّكَ بِنِيَّةِ الزِّيَارَةِ؟ قَالَ : لَا،

قَالَ : فَحِينَ صَلَّيْتَ الرُّكْعَتَيْنِ نَوَيْتَ أَنَّكَ تَقَرَّبْتَ إِلَى اللَّهِ بِخَيْرِ الْأَعْمَالِ مِنْ

الصَّلَاةِ وَأكْبَرَ حَسَنَاتِ الْعِبَادَةِ؟ قَالَ : لَا،

قَالَ : فَحِينَ لَبَّيْتَ نَوَيْتَ أَنَّكَ نَطَقْتَ لِلَّهِ سُبْحَانَهُ بِكُلِّ طَاعَةٍ وَصُمْتَ عَنْ كُلِّ

مَعْصِيَةٍ؟ قَالَ : لَا،

قَالَ لَهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ : مَا دَخَلْتَ الْمِيقَاتَ وَلَا صَلَّيْتَ وَلَا لَبَّيْتَ،

ثُمَّ قَالَ لَهُ : أَدْخَلْتَ الْحَرَمَ وَرَأَيْتَ الْكَعْبَةَ وَصَلَّيْتَ؟ قَالَ : نَعَمْ،

قَالَ : فَحِينَ دَخَلْتَ الْحَرَمَ نَوَيْتَ أَنَّكَ حَرَّمْتَ عَلَى نَفْسِكَ كُلَّ غَيْبَةٍ تَسْتَغْيِبُهَا

الْمُسْلِمِينَ مِنْ أَهْلِ مِلَّةِ الْإِسْلَامِ؟ قَالَ : لَا.

قَالَ فَحِينَ وَصَلْتَ مَكَّةَ نَوَيْتَ بِقَلْبِكَ أَنَّكَ قَصَدْتَ اللَّهَ؟ قَالَ : لَا.

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : فَمَا دَخَلْتَ الْحَرَمَ وَلَا رَأَيْتَ الْكَعْبَةَ وَلَا صَلَّيْتَ.

ثُمَّ قَالَ : طُفَّتْ بِالْبَيْتِ وَمَسَسْتَ الْأَرْكَانَ وَسَعَيْتَ؟ قَالَ : نَعَمْ.

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : فَحِينَ سَعَيْتَ نَوَيْتَ أَنَّكَ هَرَبْتَ إِلَى اللَّهِ وَعَرَفَ مِنْكَ ذَلِكَ عَلامٌ

الْغُيُوبِ؟ قَالَ : لَا.

و لبيک گفتمی؟ شبلی: آری.

امام علیه السلام : به هنگام خواندن دو رکعت نماز (طواف)، نیت آن داشتمی که به

بهترین کارها و بزرگترین نیکی های بندگان (که همان نماز است)، خود را به

خدا نزدیک می کنی؟ شبلی: نه.

امام علیه السلام : آنگاه که لبيک گفتمی، نیت آن کردی که به هر چه فرمانبرداری

محض خداوند است سخن می گویی و از هر نافرمانی و معصیتی سکوت می

کنی؟ شبلی: نه.

امام علیه السلام : نه در میقات داخل شده ای، نه نماز گزارده ای و نه لبیک گفته ای!

وباز پرسید: آیا به حرم داخل شدی و کعبه را دیدی و نماز خواندی؟
شبلی: آری.

امام علیه السلام : به هنگام ورود به حرم نیت آن کردی که هر غیبت و بد گویی مسلمانان از جامعه اسلامی را بر خود حرام می کنی؟ شبلی: نه.
امام علیه السلام : به هنگام رسیدن به مکه، نیت کردی که فقط خدارامی خواهی] و می جویی [؟ شبلی: نه.

امام علیه السلام : پس نه به حرم وارد شده ای و نه کعبه را دیده ای و نه نماز گزارده ای! و ادامه داد: گرداگرد خانه خدا طواف کردی؟ وارکان خانه را لمس نمودی؟ و سعی انجام دادی؟ شبلی: آری.

امام علیه السلام : به هنگام سعی، نیت آن داشتی که (از شرّ شیطان و نفس) به خدا پناه می بری و او که آگاه به پنهان هاست، نسبت به این مسأله داناست؟ شبلی: نه.

قَالَ فَمَا طُفْتُ بِالْبَيْتِ وَلَا مَسِسْتُ الْأَرْكَانَ وَلَا سَعَيْتُ.
ثُمَّ قَالَ لَهُ: صَافَحْتَ الْحَجَرَ وَ وَقَفْتَ بِمَقَامِ إِبْرَاهِيمَ عليه السلام وَ صَلَّيْتَ بِهِ رُكْعَتَيْنِ؟
قَالَ: نَعَمْ فَصَاحَ عليه السلام صَيْحَةً كَادَ يُفَارِقُ الدُّنْيَا ثُمَّ قَالَ: آه آه
ثُمَّ قَالَ عليه السلام : مَنْ صَافَحَ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ فَقَدْ صَافَحَ اللَّهَ تَعَالَى، فَانظُرْ يَا
مَسْكِينُ لَا تُضَيِّعْ أَجْرَ مَا عَظُمَ حُرْمَتُهُ، وَ تَنْقُضِ الْمُصَافِحَةَ بِالْمُخَالَفَةِ، وَ قَبْضِ
الْحَرَامِ نَظِيرَ أَهْلِ الْأَثَامِ.

ثُمَّ قَالَ عليه السلام : نَوَيْتَ حِينَ وَقَفْتَ عِنْدَ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ عليه السلام أَنْكَ وَ قَفْتَ عَلَى كُلِّ
طَاعَةٍ وَ تَخَلَّفْتَ عَنِ كُلِّ مَعْصِيَةٍ؟ قَالَ: لَا.

قَالَ: فَحِينَ صَلَّيْتَ فِيهِ رُكْعَتَيْنِ نَوَيْتَ أَنَّكَ صَلَّيْتَ بِصَلَاةِ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ ، وَ
أَرُغِمْتَ بِصَلَاتِكَ أَنْفَ الشَّيْطَانِ؟ قَالَ: لَا.

قَالَ لَهُ: فَمَا صَافَحْتَ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ وَلَا وَقَفْتَ عِنْدَ الْمَقَامِ وَلَا صَلَّيْتَ فِيهِ
رُكْعَتَيْنِ.

ثُمَّ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : لَهُ أَشْرَفْتَ عَلَى بَيْتِ زَمْرَمٍ وَ شَرِبْتَ مِنْ مَائِهَا؟ قَالَ: نَعَمْ.

قَالَ نَوَيْتَ أَنَّكَ أَشْرَفْتَ عَلَى الطَّاعَةِ، وَعَضَّضْتَ طَرْفَكَ عَنِ الْمَعْصِيَةِ؟ قَالَ: لَا.

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : فَمَا أَشْرَفْتَ عَلَيْهَا وَلَا شَرِبْتَ مِنْ مَائِهَا.

امام عَلَيْهِ السَّلَامُ : پس نه طواف خانه کرده ای، نه ارکان را لمس نموده ای و نه

سعی نموده ای!

سپس فرمود: آیا با حجر الاسود دست دادی، کنار مقام ابراهیم ایستادی، و

دو رکعت نماز خواندی؟ شبلی: نه.

در این هنگام امام فریادی برآورد چونانکه گویی نزدیک است از دنیا برود،

سپس فرمود: آه، آه ... آنگاه فرمود: کسی که با حجر الاسود دست داده،

مصافحه کند، در حقیقت با خداوند متعال دست داده است، پس ای نادار ناتوان

بنگر و بباندیش، و پاداش آنچه راحمت قائل شده و بزرگ داشته ای، ضایع

مگردان و همچون معصیت کاران، دستی که به خدادادی (و پیمانی را که با خدا

بستی) نگسل و نشکن.

سپس فرمود: آنگاه که نزد مقام ابراهیم قرار گرفتی آیا نیت کردی که مصمم

بر انجام همه دستورهای الهی و فرمانبرداری از آن و مخالف با هر معصیت و نا

فرمانی خدا باشی؟ گفت: نه.

امام فرمود: آنگاه که دو رکعت نماز طواف را به جای آوردی آیا نیت کردی که با ابراهیم علیه السلام نمازگزاردی و با نمازت بینی شیطان را به خاک مالیدی؟ گفت: نه.

امام فرمود: پس در حقیقت، نه با حجرالاسود دست داده و مصافحه کرده ای، و نه در مقام ابراهیم توقف کرده و ایستاده ای، و نه دو رکعت نماز آنجا خوانده ای!

سپس فرمود: آیا بر سر چاه زمزم رفتی و از آب آن نوشیدی؟ گفت: آری. امام فرمود: آیا نیت کردی که بر فرمانبرداری خداوند اشراف یافته، و از گناه و معصیت چشم پوشیده و روی گردانده ای؟ شبلی گفت: نه. امام فرمود: پس در حقیقت بر چاه زمزم اشراف نیافته ای و از آب آن نوشیده ای!

ثُمَّ قَالَ لَهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ : أَسَعَيْتَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَمَشَيْتَ وَتَرَدَّدْتَ بَيْنَهُمَا؟ قَالَ: نَعَمْ.

قَالَ لَهُ: نَوَيْتَ أَنَّكَ بَيْنَ الرَّجَاءِ وَالْخَوْفِ؟ قَالَ: لَا.

قَالَ: فَمَا سَعَيْتَ وَلَا مَشَيْتَ وَلَا تَرَدَّدْتَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ. ثُمَّ قَالَ: أَخْرَجْتَ إِلَى مَنِيٍّ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: نَوَيْتَ أَنَّكَ آمَنْتَ النَّاسَ مِنْ لِسَانِكَ وَقَلْبِكَ وَيَدِكَ؟ قَالَ: لَا، قَالَ فَمَا خَرَجْتَ إِلَى مَنِيٍّ.

ثُمَّ قَالَ: لَهُ أَوَقَفْتَ الْوُقُوفَةَ بِعَرَفَةَ، وَطَلَعْتَ جَبَلَ الرَّحْمَةِ، وَعَرَفْتَ وَاْدِيَ نَمِرَةَ، وَدَعَوْتَ اللَّهَ سُبْحَانَهُ عِنْدَ الْمَيْلِ وَالْجَمْرَاتِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: هَلْ عَرَفْتَ بِمَوْقِفِكَ بِعَرَفَةَ مَعْرِفَةَ اللَّهِ سُبْحَانَهُ أَمْرَ الْمَعَارِفِ وَالْعُلُومِ وَعَرَفْتَ قَبْضَ اللَّهِ عَلَى صَحِيفَتِكَ وَأَطْلَاعَهُ عَلَى سَرِيرَتِكَ وَقَلْبِكَ؟ قَالَ: لَا، قَالَ نَوَيْتَ بِطُلُوعِكَ جَبَلَ الرَّحْمَةِ أَنَّ اللَّهَ يَرْحَمُ كُلَّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ وَيَتَوَلَّى كُلَّ مُسْلِمٍ وَمُسْلِمَةٍ؟ قَالَ: لَا، قَالَ: فَنَوَيْتَ عِنْدَ نَمِرَةَ أَنَّكَ لَا تَأْمُرُ حَتَّى تَأْتِمَرَ، وَلَا تَرْجُرُ حَتَّى تَنْزَجِرَ؟ قَالَ: لَا، قَالَ: فَعِنْدَ مَا

وَقَفَّتْ عِنْدَ الْعَلَمِ وَالنَّمِرَاتِ، نَوَيْتَ أَنَّهَا شَاهِدَةٌ لَكَ عَلَى الطَّاعَاتِ حَافِظَةٌ لَكَ مَعَ الْحَفِظَةِ بِأَمْرِ رَبِّ السَّمَاوَاتِ؟ قَالَ: لَا، قَالَ: فَمَا وَقَفْتَ بِعَرَفَةَ، وَلَا طَلَعْتَ جَبَلَ الرَّحْمَةِ، وَلَا عَرَفْتَ نَمِرَةَ، وَلَا دَعَوْتَ، وَلَا وَقَفْتَ عِنْدَ النَّمِرَاتِ.

امام سپس فرمود: آیا سعی صفا و مروه را انجام دادی؟ و پیاده بین آن دو کوه رفت و آمد داشتی؟ گفت: آری.

امام فرمود: آیا نیت کردی که میان خوف و رجاء و ترس و امید در حرکتی؟ گفت: نه.

امام فرمود پس سعی صفا و مروه انجام نداده ای و میان آن دو کوه تردد نکرده و راه نرفته ای!!

سپس فرمود: آیا سوی منا رفتی؟ گفت: آری.

امام فرمود: آیا نیت کردی که مردم را از زبان و قلب و دست خود ایمن سازی؟ گفت: نه. امام فرمود: پس به منا نرفته ای! سپس پرسید: آیا در عرفات وقوف کردی؟ و بالای جبل الرحمه رفتی و وادی نمره را شناختی و کنار جمره ها، خدای سبحان را خواندی؟ گفت: آری.

امام فرمود: آیا با وقوف در عرفات آگاهی خداوند را بر شناخت ها و دانش ها دریافتی؟ و دانستی که خداوند نامه عمل تو را می گیرد و از درون و فکر و قلب تو آگاهی دارد؟ گفت: نه.

امام فرمود: آیا در بالا رفتن از جبل الرحمه نیت آن را داشتی که خداوند به هر زن و مرد با ایمان رحمت آورد، و هر مرد و زن مسلمان را سرپرستی می کند؟ گفت: نه.

امام فرمود: آیا در وادی نمره نیت آن را داشتی که فرمان ندهی تا خود فرمان بری و نهی نکنی تا زمانی که خود نهی پذیر باشی؟ گفت: نه.

آیا هنگامی که نزد نشانه و دو نمره وقوف کردی، نیت کردی که آنها بر عبادات و طاعات تو گواه باشند و همراه با نگهبانان خداوند و به امر او از تو حفاظت کنند؟ گفت: نه، حضرت فرمود: پس تو در عرفات وقوف نکرده ای! و از جبل الرحمة بالا نرفته ای! و نمره را نشناخته ای! و دعا نکرده ای و نزد دو نمره وقوف نکرده ای!

ثُمَّ قَالَ: مَرَرْتَ بَيْنَ الْعَلَمَيْنِ، وَ صَلَّيْتَ قَبْلَ مُرُورِكَ رُكْعَتَيْنِ، وَ مَشَيْتَ بِمُزْدَلِفَةَ، وَ لَقَطْتَ فِيهَا الْحَصَى، وَ مَرَرْتَ بِالْمَشْعَرِ الْحَرَامِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَحِينَ صَلَّيْتَ رُكْعَتَيْنِ، نَوَيْتَ أَنَّهَا صَلَاةُ شُكْرِ فِي لَيْلَةِ عَشْرِ، تَنْفِي كُلِّ عُسْرٍ، وَ تُيسِّرُ كُلَّ يُسْرٍ؟ قَالَ: لَا، قَالَ: فَعِنْدَ مَا مَشَيْتَ بَيْنَ الْعَلَمَيْنِ، وَ لَمْ تَعْدِلْ عَنْهُمَا يَمِينًا وَ شِمَالًا، نَوَيْتَ أَنْ لَا تَعْدِلَ عَنِ دِينِ الْحَقِّ يَمِينًا وَ شِمَالًا، لَا بِقَلْبِكَ، وَلَا بِلِسَانِكَ، وَلَا بِجَوَارِحِكَ، قَالَ: لَا، قَالَ: فَعِنْدَ مَا مَشَيْتَ بِمُزْدَلِفَةَ وَ لَقَطْتَ مِنْهَا الْحَصَى، نَوَيْتَ أَنَّكَ رَفَعْتَ عَنْكَ كُلَّ مَعْصِيَةٍ، وَ جَهْلٍ، وَ تَبَّتْ كُلُّ عِلْمٍ وَ عَمَلٍ؟ قَالَ: لَا، قَالَ: فَعِنْدَ مَا مَرَرْتَ بِالْمَشْعَرِ الْحَرَامِ، نَوَيْتَ أَنَّكَ أَشْعَرْتَ قَلْبَكَ إِشْعَارَ أَهْلِ التَّقْوَى وَ الْخَوْفِ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ؟ قَالَ: لَا، قَالَ: فَمَا مَرَرْتَ بِالْعَلَمَيْنِ، وَلَا صَلَّيْتَ رُكْعَتَيْنِ، وَلَا مَشَيْتَ بِالْمُزْدَلِفَةَ، وَلَا رَفَعْتَ مِنْهَا الْحَصَى، وَلَا مَرَرْتَ بِالْمَشْعَرِ الْحَرَامِ.

ثُمَّ قَالَ لَهُ: وَصَلْتَ مِنْى، وَرَمَيْتَ الْجُمْرَةَ، وَحَلَقْتَ رَأْسَكَ، وَدَبَّحْتَ هَدْيِكَ، وَصَلَّيْتَ فِي مَسْجِدِ الْخَيْفِ، وَرَجَعْتَ إِلَى مَكَّةَ، وَطُفْتَ طَوَافَ الْإِفَاضَةِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَنَوَيْتَ عِنْدَ مَا وَصَلْتَ مِنْى وَرَمَيْتَ الْجِمَارَ، أَنَّكَ بَلَغْتَ إِلَى مَطْلَبِكَ، وَ قَدْ قَضَى رَبُّكَ

آنگاه پرسید: آیا از میان دو نشانه عبور کردی و پیش از گذشتن از آنجا، دو رکعت نماز گزاردی؟ و پیاده به مزدلفه رفتی و از آنجا سنگریزه جمع کردی؟ و از مشعر الحرام گذشتی؟ گفت: آری.

امام فرمود: وقتی دو رکعت نماز خواندی، نیت کردی که آن نماز، نماز شکر در شب دهم است، که هر سختی را دور و کارها را آسان می کند؟ گفت: نه.

امام فرمود: هنگامی که از میان دو نشانه عبور کردی و به چپ و راست منحرف نشدی، آیا نیت کردی که از دین حق به چپ و راست منحرف نشوی، نه با قلبت، نه با زبانت و نه با اعضای بدنت؟ گفت: نه.

امام فرمود: هنگامی که به مزدلفه رفتی و از آنجا سنگریزه جمع کردی، آیا نیت کردی که هر معصیت و جهل را از خود برداشتی و هر علم و عمل صالحی را در خود پایدار سازی؟ گفت: نه.

امام فرمود: وقتی که بر مشعر الحرام گذر کردی، آیا نیت کردی که دلت را به بینش اهل تقوی و خوف از خدا بیارایی؟ گفت: نه.

امام فرمود: پس نه از دو کوه عبور کرده ای، نه دو رکعت نماز خوانده ای، نه به مزدلفه رفته ای، نه از آنجا سنگریزه برداشته ای و نه از مشعر الحرام عبور کرده ای! و همچنین پرسید: آیا به منا رسیدی و آیا جمره را رمی کردی؟ و سرت را تراشیدی؟ و قربانی ات را سر بریدی؟ و در مسجد خیف نماز گزاردی؟ و به مکه بازگشته «طواف افاضه» را انجام دادی؟ گفت: آری.

امام فرمود: وقتی به منا رسیدی و رمی جمرات کردی، آیا احساس کردی که به خواسته ات رسیده ای و خداوند

لَكَ كُلُّ حَاجَتِكَ؟ قَالَ: لَا، قَالَ: فَعِنْدَ مَا رَمَيْتَ الْجِمَارَ نَوَيْتَ أَنَّكَ رَمَيْتَ
عَدُوَّكَ إِبْلِيسَ وَغَضِبْتَهُ بِتَمَامِ حَجِّكَ النَّفِيسِ؟ قَالَ: لَا، قَالَ: فَعِنْدَ مَا حَلَقْتَ رَأْسَكَ
نَوَيْتَ أَنَّكَ تَطَهَّرْتَ مِنَ الْأَذْنَانِ، وَمِنْ تَبِعَةِ بَنِي آدَمَ، وَخَرَجْتَ مِنَ الذُّنُوبِ كَمَا
وَلَدَتْكَ أُمُّكَ؟ قَالَ: لَا، قَالَ: فَعِنْدَ مَا صَلَّيْتَ فِي مَسْجِدِ الْخَيْفِ نَوَيْتَ أَنَّكَ لَا
تَخَافُ إِلَّا اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَذَنْبَكَ، وَلَا تَرْجُو إِلَّا رَحْمَةَ اللَّهِ تَعَالَى؟ قَالَ: لَا، قَالَ:

فَعِنْدَ مَا ذَبَحْتَ هَدْيَكَ نَوَيْتَ أَنَّكَ ذَبَحْتَ حَنْجَرَةَ الطَّمَعِ بِمَا تَمَسَّكَتَ بِهِ مِنْ حَقِيقَةِ
 الْوَرَعِ، وَأَنَّكَ اتَّبَعْتَ سُنَّةَ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِذَبْحِ وَلَدِهِ، وَثَمْرَةَ فُؤَادِهِ وَرِيحَانَ قَلْبِهِ،
 وَحَاجَةَ سُنَّتِهِ لِمَنْ بَعْدَهُ، وَقَرَّبَهُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى لِمَنْ خَلْفَهُ؟ قَالَ: لَا، قَالَ: فَعِنْدَ مَا
 رَجَعْتَ إِلَى مَكَّةَ وَطُفْتَ طَوَافَ الْإِفَاضَةِ نَوَيْتَ أَنَّكَ أَفْضُتَ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ تَعَالَى،
 وَرَجَعْتَ إِلَى طَاعَتِهِ، وَتَمَسَّكَتَ بِوُدِّهِ، وَأَدَّيْتَ فَرَائِضَهُ، وَتَقَرَّبْتَ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى؟ قَالَ:
 لَا، قَالَ: لَهُ زَيْنُ الْعَابِدِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَمَا وَصَلْتَ مِنِّي وَلَا رَمَيْتَ الْجِمَارَ، وَلَا حَلَقْتَ
 رَأْسَكَ، وَلَا أَدَّيْتَ نُسُكَكَ، وَلَا صَلَّيْتَ فِي مَسْجِدِ الْخَيْفِ، وَلَا طُفْتَ طَوَافَ
 الْإِفَاضَةِ، وَلَا تَقَرَّبْتَ. ارْجِعْ فَإِنَّكَ لَمْ تَحُجَّ.

همه حاجت هایت را برآورده است؟ گفت: نه.

امام فرمود: وقتی سنگریزه به جمرات زد، آیا نیت کردی که دشمنت ابلیس
 را رمی کرده ای؟ و با تمامی حج گرانیهایت، او را به خشم آورده ای؟ گفت: نه.
 امام فرمود: وقتی سرت را تراشیدی، آیا نیت کردی که از آلودگی ها و از
 گناهان بنی آدم پاک شده ای و از گناهانت بیرون آمدی همچون روزی که از
 مادر زاده شدی؟ گفت: نه.

امام فرمود: وقتی در مسجد خیف نماز خواندی، نیت کردی که جز از خدای
 متعال و گناهت نترسی و جز به رحمت خدا امیدوار نباشی؟ گفت: نه.

امام فرمود: آنگاه که قربانی ات را سربریدی، آیا نیت کردی که با تمسک به
 حقیقت ورع و پرهیزکاری گلوی طمع را ببری و از ابراهیم عَلَيْهِ السَّلَامُ، که فرزندش و
 میوه دلش و گُل قلبش را به قربانگاه آورد و آن را سنتی برای آیندگان و وسیله
 ای برای تقرب به خداوند برای نسل های بعد قرار داد، پیروی کنی؟ گفت: نه.

امام فرمود: چون به مکه بازگشتی و «طواف افاضه» کردی، آیا نیت کردی که از رحمت خدا کوچ کرده به طاعت او بازگردی و به دوستی او چنگ زده و واجبات الهی را ادا کرده ای و به خدا نزدیک شده ای؟ گفت: نه.

امام فرمود: پس نه به منا رسیده ای، نه سنگریزه پرتاب کرده ای، نه سرت را تراشیده ای، نه اعمال حجّ خود را انجام داده ای، نه در مسجد خیف نماز خوانده ای، نه «طواف کوچ» به جا آورده ای و نه به قرب خدا رسیده ای!

برگرد! زیرا تو حجّ بجا نیاورده ای!

فَطَفِقَ الشُّبْلِيُّ يَبْكِي عَلَى مَا فَرَّطَهُ فِي حَجِّهِ، وَمَا زَالَ يَتَعَلَّمُ حَتَّى حَجَّ مِنْ قَابِلٍ بِمَعْرِفَةٍ وَيَقِينٍ. (1)

سپس شبلی سخت به گریه افتاد و از اینکه نتوانسته حجّ را آنگونه که هست بشناسد و مناسک حج را عارفانه انجام دهد از شدت ناراحتی به خود پیچید و از آن پس به دنبال فراگیری اسرار و معارف حج بود تا بتواند حج سال بعد را از روی شناخت و یقین به جای آورد.

ختم قرآن

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ :

تَسْبِيحَةُ بِمَكَّةَ أَفْضَلُ مِنْ خَرَاكِ الْعِرَاقَيْنِ يُنْفَقُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَقَالَ: مَنْ خَتَمَ الْقُرْآنَ بِمَكَّةَ لَمْ يَمُتْ حَتَّى يَرَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَيَرَى مَنْزِلَهُ فِي الْجَنَّةِ. (2)

امام سجّاد عَلَيْهِ السَّلَامُ فرمود:

ثواب سبحان الله گفتن در مکه بالاتر از انفاق مالیات عراقین در راه خداست، و نیز فرمود: هرکس در مکه قرآن را ختم کند، نمی میرد مگر آنکه رسول خدا ﷺ را می بیند، و جایگاه خویش را در بهشت مشاهده نماید.

وداع با کعبه

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ:
إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَخْرُجَ مِنْ مَكَّةَ وَتَأْتِيَ أَهْلَكَ فَوَدِّعِ الْبَيْتَ وَطُفْ بِالْبَيْتِ أُسْبُوعًا.
(3)

معاویة بن عمّار گوید:

امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ فرمود:

هنگامی که خواستی از مکه خارج شوی و به سوی خانواده ات برگردی،
پس با کعبه وداع کرده و هفت بار گرد کعبه طواف کن ... .

نشانه قبولی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ :
آيَةُ قَبُولِ الْحَجِّ تَرُكُ مَا كَانَ عَلَيْهِ الْعَبْدُ مُقِيمًا مِنَ الذُّنُوبِ. (4)
رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرمود:

نشانه قبولی حج آن است که گناهی را که قبلاً انجام می داده، ترک کند.

نورانیّت حج

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ:
الْحَاجُّ لَا يَزَالُ عَلَيْهِ نُورُ الْحَجِّ مَا لَمْ يُلِمَّ بِذَنْبٍ. (5)
امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ فرمود:

گزار تا زمانی که به گناه آلوده نشده نور حج را بیوسته دارا خواهد بود.

نیت بازگشت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :

مَنْ أَرَادَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ فَلْيُؤْمَرْ هَذَا الْبَيْتَ، وَمَنْ رَجَعَ مِنْ مَكَّةَ وَهُوَ يَنْوِي الْحَجَّ مِنْ قَابِلٍ زِيدَ فِي عُمْرِهِ. (6)

رسول خدا ﷺ فرمود:

هرکس دنیا و آخرت می خواهد آهنگ زیارت این خانه کند و کسی که از مکه بازگردد و قصد داشته باشد سال بعد نیز بیاید، عمرش طولانی می شود.

کمال حج

قَالَ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ :

«إِذَا حَجَّ أَحَدُكُمْ فَلْيُخْتِمْ حَجَّهُ بِزِيَارَتِنَا لِأَنَّ ذَلِكَ مِنْ تَمَامِ الْحَجِّ». (7)

امام صادق علیه السلام به «اسماعیل بن مهران» فرمود:

هنگامی که یکی از شما حج انجام دادید، باید حج خود را با دیدار ما پایان دهید، زیرا این از شرایط کامل شدن و تمام شدن حج است.»

زیارت رسول خدا ﷺ

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :

مَنْ حَجَّ فزارَ قَبْرِي بَعْدَ مَوْتِي كَانَ كَمَنْ زَارَنِي فِي حَيَاتِي. (8)

رسول خدا ﷺ فرمود: کسی که حج گزارد و پس از مرگ من به زیارت

قبر من بیاید، مانند آن است که مرا در حال زنده بودن زیارت کرده است.

حج همراه با پیامبر

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ:

إِنَّ زِيَارَةَ قَبْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ تَعْدِلُ حَجَّةً مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَبْرُورَةً. (9)

امام باقر علیه السلام فرمود:

همانا زیارت قبر رسول خدا ﷺ برابر با یک حج مقبول همراه با آن حضرت است.

زیارت عاشقانه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :

مَنْ جَاءَنِي زَائِرًا لَا يَعْمَلُهُ حَاجَةً إِلَّا زِيَارَتِي، كَانَ حَقًّا عَلَيَّ أَنْ أَكُونَ لَهُ شَفِيعاً يَوْمَ الْقِيَامَةِ. (10)

رسول خدا ﷺ فرمود:

هرکس به زیارت من بیاید، و کاری جز زیارت من نداشته باشد، سزااست که من او را روز قیامت شفاعت کنم.

مأموریت فرشتگان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :

خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى لِي مَلَكَيْنِ يَرُدَّانِ السَّلَامَ عَلَيَّ مِنْ سَلَمٍ عَلَيَّ مِنْ شَرْقِ الْبِلَادِ وَ غَرْبِهَا، إِلَّا مَنْ سَلَّمَ عَلَيَّ فِي دَارِي فَأَنِي أَرُدُّ عَلَيْهِ السَّلَامَ بِنَفْسِي. (11)

رسول خدا ﷺ فرمود:

خداوند تعالی برای من دو فرشته خلق فرموده که هرکس از شرق و غرب بر
من سلام کند و درود فرستد، پاسخ آنان را می دهند. مگر کسی که در خانه من،
به من سلام دهد که خود، جواب سلام او را می دهم.

نماز در مسجد النبی ﷺ

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :

صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا تَعْدِلُ عِنْدَ اللَّهِ عَشْرَةَ آلَافِ صَلَاةٍ فِي غَيْرِهِ مِنْ
الْمَسَاجِدِ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ فَإِنَّ الصَّلَاةَ فِيهِ تَعْدِلُ مِائَةَ أَلْفِ صَلَاةٍ. (12)

رسول خدا ﷺ فرمود:

نماز در مسجد من برابر است با ده هزار نماز در مساجد دیگر جز
مسجد الحرام، که نماز در آن یک صد هزار رکعت ثواب دارد.

باغ بهشتی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :

مَا بَيْنَ قَبْرِي وَ مَنبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ، وَ مَنبَرِي عَلَى تُرْعَةٍ مِنْ تُرَعِ
الْجَنَّةِ. (13)

رسول خدا ﷺ فرمود:

میان قبر من و منبر من باغی از باغ های بهشت است و منبر من بر دریاچه ای
از دریاچه های بهشت است.

سلام بر فاطمه

یزید بن عبدالملک از پدرش شنیده که جدّ او گفته است:

بر حضرت فاطمه زهرا عَلَيْهَا السَّلَامُ وارد شدم. آن حضرت بر من سلام کرد، سپس

فرمود:

چه چیزی سبب شده به اینجا بیایی؟

عرض کردم: درخواست برکت.

قَالَتْ: أَخْبَرَنِي أَبِي وَهُوَ ذَا هُوَ أَنَّهُ مَنْ سَلَّمَ عَلَيْهِ وَعَلَى ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ أُوجِبَ اللَّهُ لَهُ الْجَنَّةَ.

فاطمه علیها السلام فرمود: پدرم به من خبر داد که هر کس بر او و بر من سه روز سلام دهد، خداوند بهشت را بر او واجب گرداند.

قُلْتُ لَهَا: فِي حَيَاتِهِ وَحَيَاتِكَ قَالَتْ نَعَمْ وَبَعْدَ مَوْتِنَا. ⁽¹⁴⁾

از آن حضرت پرسیدم: در حیات ایشان و شما؟

پاسخ فرمود:

آری و پس از مرگ ما.

سلام بر امامان

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ علیه السلام ، وَنَظَرَ النَّاسَ فِي الطَّوَافِ قَالَ:

أَمْرُوا أَنْ يَطُوفُوا بِهَذَا ثُمَّ يَأْتُونَا فَيَعْرِفُونَا مَوَدَّتَهُمْ ثُمَّ يَعْرِضُوا عَلَيْنَا نَصْرَهُمْ». ⁽¹⁵⁾

«امام باقر علیه السلام در حالی که مردم را در حال طواف می نگریست فرمود:

به آنان فرمان داده شده تا در اینجا [و گرد کعبه] طواف کنند، سپس نزد ما

آمده، دوستی و محبت و نیز نصرت و یاری خود را به ما اظهار و عرضه

نمایند.»

سلام بر شهیدان

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

إِنَّ فَاطِمَةَ عَلَيْهَا كَانَتْ تَأْتِي قُبُورَ الشُّهَدَاءِ فِي كُلِّ غَدَاةٍ سَبَّتْ فَتَأْتِي قَبْرَ حَمْزَةَ
وَتَتَرَحَّمُ عَلَيْهِ وَتَسْتَغْفِرُ لَهُ. (16)

امام صادق عَلَيْهِ فرمود:

حضرت فاطمه عَلَيْهَا هر صبح شنبه به زیارت قبر حمزه می آمد و برای او
طلب رحمت و آمرزش می کرد.

زیارت امامان

قال الرضا عليه السلام :

إِنَّ لِكُلِّ إِمَامٍ عَهْدًا فِي عُنُقِ أَوْلِيَائِهِ وَشِيعَتِهِ وَإِنَّ مِنْ تَمَامِ الْوَفَاءِ بِالْعَهْدِ وَحُسْنِ
الْأَدَاءِ زِيَارَةُ قُبُورِهِمْ فَمَنْ زَارَهُمْ رَغْبَةً فِي زِيَارَتِهِمْ وَتَصَدِيقًا بِمَا رَغَبُوا فِيهِ كَانَ
أَيُّمَّتُهُمْ شُفَعَاءَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ! (17)

امام رضا عليه السلام فرمود:

برای هر امامی به گردن دوستان و پیروانش تعهدی است، که وفای کامل به
آن عهد، زیارت قبور آنها است، پس هر کس از روی عشق و علاقه، و با
پذیرش آنچه آنان در پی آن بودند، قبور آنان را زیارت کند، پیشوایانشان نیز
روز قیامت آنها را شفاعت می کنند.

نماز در قبا

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :

الصَّلَاةُ فِي مَسْجِدِ قِبَاءَ كَعُمْرَةٍ. (18)

رسول خدا ﷺ فرمود:

نماز در مسجد قباء مانند انجام عمره است پاداش عمره دارد

رفتار با مسلمانان دیگر کشورها

زَيْدُ الشَّحَامُ عَنِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ ، أَنَّهُ قَالَ :

«يَا زَيْدُ خَالِقُوا النَّاسَ بِأَخْلَاقِهِمْ صَلُّوا فِي مَسَاجِدِهِمْ وَاعْبُدُوا مَرَضَاهُمْ وَ
أَشْهَدُوا جَنَائِزَهُمْ وَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَكُونُوا الْأَيْمَةَ وَالْمُؤَذِّنِينَ فَافْعَلُوا فَإِنَّكُمْ إِذَا
فَعَلْتُمْ ذَلِكَ قَالُوا هَؤُلَاءِ الْجَعْفَرِيَّةُ رَحِمَ اللَّهُ جَعْفَرًا مَا كَانَ أَحْسَنَ مَا يُؤَدَّبُ أَصْحَابَهُ
وَ إِذَا تَرَكْتُمْ ذَلِكَ قَالُوا هَؤُلَاءِ الْجَعْفَرِيَّةُ فَعَلَ اللَّهُ بِجَعْفَرٍ مَا كَانَ أَسْوَأَ مَا يُؤَدَّبُ
أَصْحَابَهُ» (19)

«امام صادق علیه السلام فرمود:

ای زید، خود را با اخلاق ایشان تطبیق داده، رفتاری خوب با آنان داشته
باشید، در مساجد آنها نماز بگذارید، بیمارانشان را عیادت کنید، در تشییع جنازه
آنان حاضر شوید، و اگر بتوانید امام جماعت یا مؤذن آنان باشید، چنین کنید،
زیرا اگر چنین رفتار کنید گویند:

اینها جعفری (و پیروان جعفر بن محمد علیه السلام) اند، خداوند جعفر را رحمت
کند، چه خوب یاران خود را تربیت کرده است. و اگر چنین رفتار نکنید، گویند

اینها جعفری هستند خداوند با جعفر چنان کند، یارانش را چه بد تربیت کرده
است!!»

استقبال از حاجیان

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ:

«كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ (عليهما السلام) يَقُولُ: يَا مَعْشَرَ مَنْ لَمْ يَحُجَّ اسْتَبْشِرُوا بِالْحَاجِّ وَصَافِحُوهُمْ وَعَظَّمُوهُمْ فَإِنَّ ذَلِكَ يَجِبُ عَلَيْكُمْ تَشَارِكُوهُمْ فِي الْأَجْرِ»⁽²⁰⁾
امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ فرمود:

علی بن حسین - درود خدا بر آن دو باد - پیوسته می فرمود:

ای کسانی که به حج نرفته اید، به استقبال حاجیان بشتابید و با آنان دست بدهید و آنان را بزرگ بدانید که این بر شما واجب است و در پاداش آنان شریک خواهید شد.»

پاداش کمک به خانواده حاجیان

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ :

مَنْ خَلَفَ حَاجًّا فِي أَهْلِهِ وَ مَالِهِ كَانَ لَهُ كَأَجْرِهِ حَتَّى كَأَنَّهُ يَسْتَلِمُ الْأَحْجَارَ.⁽²¹⁾
امام زین العابدین عَلَيْهِ السَّلَامُ فرمود:

کسی که در نبود حاجی، به خانواده و مال او رسیدگی می کند، پاداشی همانند او دارد، تا آنجا که گویی سنگ های [کعبه] را لمس کرده است.

گوارايتان باد

عَنْ يَحْيَى بْنِ يَسَارٍ قَالَ:

حَجَجْنَا فَمَرَرْنَا بِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ:

«حَاجُّ بَيْتِ اللَّهِ وَ زُورُ قَبْرِ نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آَلِهِ وَسَلَّمَ وَ شِبَعَةُ آلِ مُحَمَّدٍ هَنِيئًا لَكُمْ»⁽²²⁾.

یحی بن یسار گوید:

حج گزارده، سپس به امام صادق علیه السلام برخورد کردیم، آن حضرت فرمود:
حاجی خانه خدا و زائر قبر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و شیعه آل محمد گوارایتان باد.»

پی نوشت ها :

- 1 - مستدرک الوسائل: 166/10
- 2 - تهذیب الأحکام: 1640/468/5
- 3 - کافی: 1/530/4
- 4 - مستدرک الوسائل: 165/10
- 5 - کافی: 11/255/4
- 6 - من لا یحضره الفقیه: 64/141/2
- 7 - علل الشرایع: 1/459
- 8 - معجم الاوسط طبرانی: 3376/351/3
- 9 - وسائل الشیعه: 335/14 - کامل الزیارات: 47
- 10 - معجم الکبیر طبرانی: 13149/225/12
- 11 - کنز العمال: 34929/256/12
- 12 - کافی: 11/556/4 - ثواب الاعمال: 1/50
- 13 - کافی: 3/554/4
- 14 - تهذیب الاحکام: 18/9/6
- 15 - مستدرک الوسائل: 189/10
- 16 - تهذیب الاحکام: 168/465/1
- 17 - کافی: 567/4
- 18 - سنن ترمذی: 324/145/2
- 19 - وافى: 182/2 - من لا یحضره الفقیه: 383/1
- 20 - کافی: 48/264/4
- 21 - محاسن: 206/147/1 - وسائل الشیعه: 430/11

22 - کافی: 549/4

فهرست مطالب

2	پیشگفتار.....
5	وجوب حج.....
6	فلسفه حجّ.....
7	حج و سیله تقویت دین.....
7	حج آرام بخش دل ها.....
7	تارک حج.....
9	حج و رستگاری.....
9	ارزش حج.....
9	حق حج.....
11	خداجویی.....
11	پاداش حجّ.....
11	تأثیر حج.....
12	نقش نیت در حجّ.....
13	ورود در نور.....
13	ورود به محضر حقّ.....
15	میزبانی خداوند.....
15	حج و جهاد.....
15	حج برتر از عمره.....
16	ریزش گناهان.....
17	پذیرش دعا.....

18	..... دستیابی به دنیا و آخرت
18	..... حج آگاهانه
19	..... برکات حج
21	..... حجّ مردود
21	..... حج با مال حرام
22	..... اخلاق حاجی
22	..... حج موفق
22	..... اقسام حجّ
23	..... اقسام حاجیان
23	..... حاجیان نا موفق
25	..... سلوک با همسفران
26	..... مرگ در راه
27	..... انفاق در حج
27	..... فلسفه احرام
28	..... ادب احرام
28	..... لبیک حقیقی
29	..... شعار حجّ
29	..... ورود آگاهانه
30	..... ایمن از خشم خدا
30	..... مکّه حرم خدا و رسول
32	..... آداب ورود به مسجد الحرام
35	..... قصرهای بهشتی

35	..... نماز در حرمین
36	..... نماز جماعت در مکه
36	..... نماز با اهل سنت
37	..... چرا مکعب؟
37	..... نگاه به کعبه
38	..... لحظه الهی
38	..... ریزش برکات
40	..... پیوند دین و کعبه
40	..... برداشت ممنوع
40	..... پرده کعبه
42	..... حضور امام زمان <small>علیه السلام</small> کنار کعبه
42	..... حجر الاسود
43	..... استلام از دور
43	..... ظهور عدل
44	..... ایثار در حرم
44	..... مزاحمت ممنوع
45	..... اشاره با دست
48	..... پرحرفی ممنوع
48	..... فلسفه طواف
48	..... تأثیر نیت در عمل
49	..... مراعات ارزشهای انسانی
49	..... نماز نزد مقام

51	..... حسین بن علی <small>علیه السلام</small> کنار مقام
51	..... کمک به همراهان
52	..... زمزم، درمان هر درد
52	..... بهترین آب زمین
52	..... حجر اسماعیل
54	..... حطیم
54	..... ملتزم
54	..... مستجار
56	..... رکن یمانی
56	..... مسعی
56	..... شفاعت مقبول
58	..... هروله
58	..... نشستن در راه
58	..... افتخار به اهل عرفه
59	..... مشعر الحرام
59	..... منی
60	..... رمی شیطان
60	..... قربانی
61	..... طلب مغفرت
64	..... اسرار حج
74	..... ختم قرآن
75	..... وداع با کعبه

75	نشانه قبولی
75	نورانیّت حج
76	نیّت بازگشت
76	کمال حج
77	حج همراه با پیامبر
77	زیارت عاشقانه
77	مأموریت فرشتگان
79	نماز در مسجد النبی ﷺ
79	باغ بهشتی
79	سلام بر فاطمه
80	سلام بر امامان
80	سلام بر شهیدان
82	زیارت امامان
83	نماز در قبا
83	رفتار با مسلمانان دیگر کشورها
85	استقبال از حاجیان
85	پاداش کمک به خانواده حاجیان
85	گوارایتان باد
88	فهرست مطالب